

79

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

Год. XXIX

ФЕБРУАР 1941

Број 2

БРАНИЧ

ОРГАН АДВОКАТСКИХ КОМОРА

у

БЕОГРАДУ И СКОПЉУ

Власник и издавач „Бранич“-а је Адвокатска комора у Београду, коју претставља претседник Владимир Св. Симић, адвокат

Чланови редакционог одбора:

Милан Ж. Живадиновић, д-р Видан О. Благојевић и д-р Радоје Ј. Вукчевић, адвокати

САДРЖАЈ:

ЧЛАНЦИ:

- Један случај ортаклука из § 23 трговачког законика од Д. Н. С.— судије — Скопље 41
- Реч-две о улози државних тужилаца од Леона А. Амара, судије Среског суда — Туприја 44
- Условна осуда у вези са накнадом штете од Драгослава А. Борђевића, судије Округног суда за град Београд 47
- Утицај притвора и истражног затвора на замењивање казне затвора новчаном казном „ако се циљ и овим може постићи“ — § 71 тач. 5 у в. § 77 к. з. од Александра Р. Миловића, судије Округног суда — Прилеп 50
- Решавање спорних и прејудицијалних питања у ванпарничком поступку од Младена Грубише, судије Округног суда — Струмица 54

СУДСКА ПРАКСА:

- Један случај уговора који није могао резултирати правним дејством од Д. Н. С. 73
- Кад призивом суд поништи пресуду првостепеног суда због стварне ненадлежности, он је дужан једновремено донети и одлуку о одбачају тужбе, од Андрије Р. Лакића, старешине Среског суда — Доњи Милановац 74
- Улози са уложних књижица које гласе на туђе име, својина су онога на чије име гласи књижица. Кориснику је на овај начин извршена симболична предаја поклоне у см. § 565 Грађ. зак. од Илије Д. Илића 76

СТРАНО ПРАВОСУЂЕ:

- Одговорност железница за накнаду штете од Д-р Милорада Антоновића 79

(Насловак садржаја на другој страни корица)

Уредништво „Бранич“-а налази се у Дечанској ул. 13/II. Рукописи се не враћају. Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

„Бранич“ доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе, чланке и саопштења из судске праксе из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству

„Бранич“ излази крајем сваког месеца — Годишња претплата за „Бранич“ износи 80.— дин. За адвокате изван територије Београдске и Скопске адвокатске коморе, адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишња претплата 60.— дин.

Поједини број 10.— дин.

СЛУЖБЕНИ ДЕО :

Из Адвокатске коморе у Београду 80
Из Адвокатске коморе у Скопљу . 82

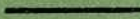
ИСПРАВКЕ И ДОПУНЕ АЗБУЧНОГ
ИМЕНИКА АДВОКАТА . . . 84

ПРИКАЗИ :
Ненад Борђевић: Закони, уредбе и
остали прописи Краљевине Југо-
славије од Д-р Видана О. Бла-
гојевића адвоката 84

Д-р Константин Тихомиров и Јован
М. Јовановић: Закон о држав-
ном саобраћајном особљу, обја-
шњења — пракса, споредно зако-
нодавство од Д-р Видана О.
Благојевића адвоката 85

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА . . . 85

НОВЕ КЊИГЕ 88

Д. Н. С., судија — Скопље

Један случај ортаклука из § 23 трговачког законика

Тужилац Ф. Ј., у тужби којом је засновао спор противу Н. Н., ради утврђивања ортакчког односа, наводи да је са тужеником закључио уговор о подизању и искоришћавању једне фабрике црепа и цигле у У., на тај начин, што ће он дати своје стручно знање и набавити сав материјал са потребним постројењем, а капитал за набавку и подизање фабрике, као и њен рад, дати туженик, — с тим да тужиоцу припадне на име његовог дела у овој фабрици 1500 динара месечно од бруто прихода, а остатак да се дели између тужиоца и туженика тако, да тужилац добије 25% од чистог прихода, а туженик остатак од 75%. Овим уговором предвиђено је, по тврђењу тужиоцем, и то како ће се са фабриком поступити на случај престанка рада, ма из каквих разлога. Тада би се целокупна имовина имала поделити између тужиоца и туженика тако, да тужиоцу припадне 25% од њене целокупне вредности, а туженику остатак. За доказ оваквог уговора тужилац је се позвао на сведоке и саслушање странака. Тужилац је даље навео да је своју обавезу, која проистиче из горњег уговора, потпуно извршио. Набавио је материјал, потребан за подизање фабрике и у потпуности воспоставио фабрична постројења, тако, да је фабрика отпочела рад. Но како му туженик пориче право ортакчког односа то је предложио пресуду, којом ће се утврдити спорни ортакчки однос и права која му из њега проистичу.

Туженик, у одговору на тужбу, пориче тужбене наводе. Свој однос са тужиоцем, поводом кога је потекао овај спор, објашњава овако: он, тужилац и неки П. Ј., разговарали су се да подигну ортакчки примитивну циглану у вредности од 100.000—120.000 динара. По томе разговору он би требао да уложи новац у означеном износу, а тужилац и сведок П. Ј. стручни рад. Када би подигнута циглана отпочела рад, тужиоцу би припало од нето прихода 20%, а трећем сртаку П. Ј. 10—15%. Али како је се он доцније уверио, да би оваква циглана била нерентабилна, то је одустао од њеног подизања и о томе известио тужиоца и сртака П. Ј. Они противу тога нису имали ништа. После овог разилажења са тужиоцем и ортаком П. Ј., тужени је се, како он то даље наводи, решио да подигне модерну циглану, са орговарајућом машинеријом и то самостално, што је и учинио. Па како је, у томе времену, тужилац био без посла и како је се раније претстављао као стручњак за израду планова за подизање зграде за циглану, монтирање машинерије и друге послове при изградњи оваквог предузећа, то му је туженик понудио да га у овим

пословима помогне, не обавезујући се ни на какву награду или пријем у предузеће, ради ортакчког пословања, нашта је овај пристао, а туженик му повремено давао извесне суме новаца за уложени труд и то са уверењем да је тужилац одиста стручњак и намером да га доцније прими на сталан посао и да му одреди плату. Међутим, у току пословања, туженик се уверио да тужилац нема способности ни стручне спреме за послове за које је био ангажован, па како је још почео да чини неке злоупотребе, то га је он опоменуо, а тужилац после опомене добровољно напустио рад.

Извесни сведоци, на које је се тужилац позвао ради утврђивања својих навода, потврдили су, да је он радио на подизању спорне циглане за све време док су ти радови трајали, па и доцније; а сведок П. Ј., на кога су се оба парничара позвали, потврдио је: да су се он, тужилац и туженик споразумели, да ортакчки подигну једну црепану под условом да тужени уложи капитал за подизање исте, тужитељ стручну спрему, а он — сведок да буде градитељ црепане. По том споразуму, тужитељ би, када црепана отпочне радити, имао да добије од чисте зараде 20—25%; он — сведок 10%, а остатак туженик. Поред овога тужитељ би по тврђењу сведока требао добивати из прихода црепане и по 1000 динара месечно ради издржавања. Своје иступање из ортаклука сведок П. Ј. објашњава изкључењем од стране тужиоца и туженика у току припремних радова. У доказном поступку саслушани су и парничари. Они су, у главном, своје односе објаснили онако исто као и у тужби и одговору на тужбу.

Завршивши расправу, првостепени суд је изрекао пресуду, којом је делимично усвојио тужбени захтев и утврдио ортакчки однос између тужиоца и туженика у фабрици за израду црепа и цигле, подигнутој у 1935 год. у У., са правом добити од чисте зараде у корист тужиоца 25%, од пуштања фабрике у погон до развргнућа ортакчког односа, тј. за време од 1 маја до краја септембра 1935 год., а по одбитку 1500 дин. од бруто зараде у корист тужиоца за исто време. Тужбени захтев у оном делу, у коме је тужилац тражио признање права својине у подигнутој фабрици са 25% вредности, првостепени суд је одбио.

Овакву пресуду првостепени суд је у главном оправдао следећим разлозима: „Конкретни ортаклук је грађански, предвиђен § 723 Грађ. зак.; а не трговачки. Ово због тога, што уговори трговачког ортаклука, по § 40 Трг. зак., морају бити писмени и што је у овом ортаклуку само једна страна — туженик трговац“. Објашњавајући надале схватање, да је конкретни ортаклук грађански, првостепени суд наводи и ове разлоге: „Уговорачи су имали да сами производе материјал и да користе од продаје истог деле, а нису имали да купују материјал и да га пре-продају у циљу зараде. Осим тога, у грађански ортаклук могу ступити и нетрговци, а у трговачки само лица којима је трговина обично занимање. Па како је саслушањем тужиоца и исказом незаинтересованог сведока П. Ј. утврђено, да је између парничара икључен овакав ортакчки уговор о подизању спорне црепане, са правом учешћа тужиоцем са 25% од чисте зараде, као и то да се он налазио у ортаклуку од 1 маја до краја октобра 1935 год. то је пресуђено као у диспози-

У тиву." (Остали разлози пресуде првостепеног суда нису од интереса за оцену истакнутог питања — природе ортаклука парничара у овоме случају).

Поводом призива обеју парничних страна, призивни суд је, већином гласова, донео пресуду, којом је уважио призив тужене стране, у погледу погрешне правне оцене спорне ствари и одбио тужбени захтев у целости, са ових разлога: „Када тужилац наводи, да је са тужеником закључио уговор о подизању и искоришћавању фабрике црепа и цигле, на тај начин, што ће он дати своје стручно знање и набавити материјал и потребно постројење, а туженик капитал за набавку и подизање фабрике, — стим да зараду, док предузеће буде радило, деле тако, што ће тужиоцу, на име дела за услуге, које чини ортаклуку, припасти месечно по 1500 динара од бруто прихода, а остатак бити подељен између тужиоца и туженика тако, што ће тужилац добити 25% од чистог прихода, а туженик остатак од 75%; а када предузеће престане радити, да имовину предузећа поделе у размери 25% у корист тужиоца, према 75% у корист туженика; — онда свакав правни посао закључен, по изјави тужиоца, између странака, носи сва обележја трговачког ортаклука предвиђеног у § 23 Трг. законика. Ово због тога, што постоји удружење два лица, од којих једно даје капитал а друго рад и стручну спрему (§ 24 Трг. закона) у циљу трговања — обављања једног посла из т. 1 § 17 Трг. зак., који се састоји у преради покретне ствари — земље, средством постројења — машинерије у цреп и циглу, ради продаје у циљу постизања зараде, коју би уговорачи имали делити, на начин показан у тужби тужиоцевој.

Чињеница да се тужилац и тужени нису споразумели да уговорени посао обављају под заједничком фирмом и да фирму тог свог предузећа протоколишу, — који је истакла тужилачка страна, — има по §§ 5, 6 и 43 Трг. закона само последица према трећим лицима са којима би они могли доћи у пословну везу, — а не мења и њихов међусобни ортакки однос, нити ортаклуку закљученом између њих, мења карактер правног посла предвиђеног у § 23 Трг. зак.

Нахођења првога суда, да је између парничара закључен грађански ортаклук из § 723 грађ. зак., са разлога, што по § 40 Трг. зак. уговор о трговачком ортаклуку мора бити писмен, као и због тога што обе уговорачке стране нису трговци, већ само туженик, као и даља нахођења у погледу труда и капитала, производног матерјала и продаје истог, као и начина поделе постигнуте зараде — неоснована су, како са разлога, који су напред истакнути, — тако и због тога што је погрешно схватање првостепеног суда, да појам грађанског ортаклука даје § 723 Грађ. зак. и остале одредбе из главе XXVII истог, — јер се из прописа главе III Трг. зак., у којој се налази § 43, јасно види, да трговачки закон (*lex spec.*) даје трговачком ортаклуку само извесне битне напомене, док све остало оставља да регулише грађански законик (*lex gen.*), — те се разлика између трговачког и грађанског ортаклука не налази у § 723 Грађ. зак. и § 23 Трг. зак., већ у природи посла, који је предмет ортакког рада, а тај је посао као што је већ напоменуто посао из т. 1. § 17 Трг. зак., — дакле трговачки.

Па како се по §§ 40 и 42 Трг. зак. уговор о ортаклуку трговачке природе може доказивати само писменом исправом или признањем странака, а тужилац писмену исправу не подноси, то је тужбено тражење остало недоказано“.

Противу ове пресуде призивног суда уложила је ревизију тужилачка страна, истичући погрешну правну оцену ствари у томе, што је призивни суд нашао да је у спорном случају закључен трговачки ортаклук из § 23 Трг. зак., а не грађански из § 723 Грађ. зак. који не мора бити писмен.

Касациони суд није уважио ревизију тужилачке стране, већ је потврдио призивну пресуду, а ревизијски навод, којим је призивна пресуда нападнута због погрешне правне оцене ствари побио овим разлозима:

„Јер је призивни суд, на основу чињеничног стања утврђеног пресудом првог суда и наводима тужбе правилно нашао, да правни посао, који је по изјави тужиоца закључен, носи сва обележја трговачког ортаклука из § 23 Трг. зак., а не грађанског ортаклука из § 723 Грађ. зак., дајући том приликом и правно разлагање у чему се разликује трговачки и грађански ортаклук и да се та разлика огледа по природи посла. Па како је у овом случају природа посла трговачког карактера то је призивни суд правилно на спорни случај применио пропис § 23 Трг. зак., налазећи да исти није по §§ 40 и 42 Трг. зак. доказан писменом исправом, пошто тужена страна не признаје да је закључила уговор онако како га тужилац претставља, а сведоцима се не може доказивати постојање трговачког ортаклука.“

Леон А. Амар, судија Среског суда — Ћуприја

Реч - две о улози државних тужилаца*)

— Поводом једне ослобођавајуће пресуде —

Државни тужилац у Куманову оптужио је К. С., земљоделца из Тополовића, што се на дан 15 маја 1938 г., у смислу извршне пресуде Општине рударске заклео, да је оштећеном С. П. вратио дуг у износу од 257.— дин., иако му ову суму није вратио, те да би у оваквој радњи његовој стајало дело из од. I § 144 КЗ.

После одржаног претреса и изведених доказа, Окружни суд у Куманову донео је пресуду којом је окр. ослободио од оптужбе по § 280 КП, осуђујући га само на плаћање бранилачке награде. Позивајући се на слободно судијско уверење — § 274 КП, суд је дао следеће разлоге:

*) В. чланак адвоката Владете Милетића из Ужица у Браничу за мај 1939 г. — Примедба уредништва.

У Један од начина по којима се обавезе гасе јесте и пребијање једног дуга за други. Истина, § 903 Грађ. зак. говори о узајамности субјеката одређеног дуговинског односа, али тај императивни карактер, та природа пребијања не искључује и могућност пребијања какво имамо у овом свде случају. Суд, наиме, налази да је окр. К., уговарајући с оцем прив. учесника пребијање свога дуга према његовом сину за потраживање које је он — окривљени — имао према оцу прив. учесника због оштећеног грожђа, био у доброј вери да је отац приватног учесника, као глава породице, ово уговарање извршио у сагласности с прив. учесником, својим усвојеником, те да је скривљени био у праву кад је сматрао угашеним свој дуг према приватном учеснику. Како се и путем пребијања дуга за дуг исти сматра плаћеним, односно враћеним, — како то у формули положене заклетве стоји —, то суд налази да у радњи скривљеног К., што је заклетву положио у том смислу, нема дела кривоклетства за које се оптужује, јер у тренутку полагања заклетве окр. К. био је свестан својих речи да је дуг исплатио. С обзиром на постојање такве свести, отпада могућност постојања умишљаја о лажној заклетви, који умишљај претпоставља битни елеменат дела из § 144. КЗ. Да је спт. К. заиста уговорио пребијање дуга с оцем приватног учесника, суд се уверио из казивања окр. К., које је поткрепљено и казивањем самог прив. учесника да зна да је уговорено пребијање дуга у питању. То пак што прив. учесник није пристао доцније на уговорено пребијање, по нахођењу суда не може да утиче на мишљење суда да на страни окр. није било кривоклетства у тренутку полагања заклетве. Најзад, када је прив. учесник инсистирао за своје потраживање, окр. К. му је, по савету испитаног сведока А., ипак исплатио дуг, што уверава суд да окр. К. не би заклетву ни положио да отац прив. учесника није пристао на пребијање свога дуга за дуг скривљенога према његовом усвојенику — прив. учеснику, или да су то питање отац приватног учесника и приватни учесник сами расправили и пре полагања заклетве окривљеног известили, јер овако он није знао за њихово неслагање.

По објављеној пресуди, пропраћеној језгровитим разлозима, државни је тужилац изјавио да улаже ревизију, док су бранилац и окривљени изјавили да су с пресудом задовољни. Пресуда је достављена државном тужиоцу и он је накнадно изјавио да ревизију правдати неће, услед чега је решењем одбачена.

Овај случај даје нам псвода да кажемо реч-две о државним тужиоцима и њиховим оптужницама.

Било је досад често речи о тешкој, по некима нимало завидној улози државних тужилаца с обзиром на особеност њихове функције, при чему је било разних мишљења о њиховим правима приликом вођења извиђаја, истраге, подизања оптужнице и заступања исте на претресу. Било је и таквих мишљења да државни тужиоци нису самостални у доношењу својих одлука, већ да се приликом доношења истих држе неког мерила које за многе од нас није ни јасно ни схватљиво. Верујемо да мишљења која иду тако далеко нису нити могу бити сасвим оправдана, али да нису ни сасвим неоправдана доказ су разни случајевима из праксе. Тако на пример по једној кривици по којој државни тужилац једног суда

у унутрашњости Србије није уопште хтео да гони, суд је донео пресуду којом је окривљеника осудио на две године робије, која је осуда по ревизијама обеју страна оснажена од највишега суда. — По делу из § 218 КЗ државни тужилац у престоници одбацио је пријаву по § 44 КП, прешао је преко одлуке Апелац. суда да има основа сумњи да је окривљени дело извршио, не хтевши чак да се користи ни правом које му признаје § 56 КП, упркос одлуци вишега суда да има места оптужби. — Или, најзад, овај случај. Петар да у комисион златан сат часовничару да га овај што повољније прода. Часовничар нађе купца у лицу једног чиновника и с њим уговори куповину сата и плаћање у месечним ратама. Док је чиновник био запослен, рате су редовно отплаћиване и полагаане. Када је купац одједном остао без службе, стплате изостају, те Петар тужи часовничара за утају! Државни тужилац прими пријаву, гони часовничара и подигне оптужницу! Оптужује га за дело из § 318 КП! По његовом приговору Апелац. суд у Београду нађе да нема места оптужби, јер је по среди приватно-правни однос, који се има рашчистити и расправити у редовној грађанског парници. — Одлука правилна да правилнија не може бити, па ипак недовољно јака да збрише све оне непријатности које је доживео некриви часовничар због гоњења од стране државног тужиоца.

Ова три случаја навели смо према памћењу и без ближих података, али тврдимо да случајева сличних овима има у доста лепом броју, те жалимо што нисмо прибележили све оне оптужнице по којима је престонички Апелациони суд нашао да су предмет приватно-правног односа.

Жалимо што не познајемо страна законодавства о функцији државних тужилаца у разним земљама, да бисмо могли бар донекле упоредити наше законодавство с другима, али смо мишљења да нам не би ништа шкодило да смо и ми прихватили систем који влада у Француској, где државни тужилац подиже оптужницу тек кад нарочита комора при апелационом суду списе које јој је доставио истражни судија врати државном тужиоцу с мишљењем да се може подићи оптужница.*)

Па ипак наша судска пракса може да забележи и светле примере рада и улоге државних тужилаца. Није мали број јавних претреса на којима државни тужилац одустаје од гоњења, пошто је претходно уложио сав труд да скривену материјалну истину открије и укаже на њу у корист набеђеног окривљеника. Оштри државни тужилац уме често да се изненада прометне у доброг чиновника, који се одједном на претресу повлачи с бојишта уверен да је своју улогу одиграо савесно до краја.

У изложеном случају државни је тужилац размотрио разлоге већа са којих је окривљени К. ослобођен од оптужбе, проучио је исте и упоредио са чињеницама утврђеним на главном претресу, па је, нашавши да је суд правилно утврдио одлучујуће чињенице, и исте оценио по свом слободном уверењу, мирне савести изјавио да ревизију неће правдати, знајући врло добро за § 341 КП.

*) В. Чубинског, стр. 365.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Онима који тврде да улога државног тужиоца није лака можемо слободно рећи да није ни тешка, јер државни тужилац, који има пред очима законске прописе и вољу законодавца, никад неће погрешити ако прописе примењује а вољу законодавчеву поштује, јер ће му, на тај начин савест бити мирна и чиста, — а то је много!

Драгослав А. Ђорђевић, судија Окр. суда за град Београд

Условна осуда у вези са накнадом штете

И ако је прошло већ пуних десет година од када је стављен на снагу и уведен у живот нов Кривични Закон за Краљевину Југославију од 27-1-1929 год., и ако је за овај десетогодишњи период судска пракса већ пречистила многе празнине и нејасности у закону, — ипак се још увек појављују извесне празнине, које приликом решавања у конкретним случајевима наилазе на разнолика мишљења.

Такав је случај и са применом условне осуде у вези са накнадом штете. У § 65 КЗ тачно је наведено кад се може дати и према коме се условна осуда може применити. Ми то овде нећемо понављати, ни наводити све околности, које треба да се стеку, односно испуне, па да би суд могао изрећи условну осуду.

Нас овде интересује последња алинеја § 65 КЗ која говори о условној осуди у вези са накнадом утврђене штете.

Један од основних принципа код условне осуде јесте, да тај услов односно одлагање извршења изречене казне не може временски бити краћи од једне ни дужи од пет година. Тај рок је потребан да би се осуђенику дала прилика да се у будуће за извесно време уздржи од вршења крив. дела. То извесно време законодавац је одредио да не може бити краће од једне нити дуже од пет година.

Међутим, последња алинеја § 65 КЗ гласи: „За одлагање извршења казне може суд поставити услов да осуђеник накнади пресудом утврђену штету у року који ће утврдити пресудом и који не може бити дужи од једне године.“

Овде се сада појављује један временски рок код условне осуде, који је у опречности са оним из првог одељка § 65 К.З. а који смо горе навели. Шта више овде законодавац забрањује да тај рок буде дужи од године дана, а краћи може.

Да би се лакше разумела питања која се могу појавити код примене овог последњег одељка § 65 к.з. треба одмах навести и трећи одељак § 66 К. З. који гласи: „Ако суд услови одлагање казне накнадом штете, па протекне рок одређен за њу а осуђеник је не накнади, одложена ће се казна одмах извршити, осим ако су узрок томе биле околности које се не могу њему приписати у кривицу итд.“

Дакле, ако суд услови одлагање накнадом штете, па протекне рок одређене за њу а осуђеник је не накнади, одложена ће се казна одмах извршити. То значи ако је суд у току претреса утврдио извесну одређену

штету, коју је проузроковао осуђеник својом кривичном радњом и суд га, рецимо осудио на пет месеци затвора и да ту штету накнади у року од три месеца, па ако он то не учини за та три месеца, одложена ће се казна одмах извршити, тј. суд ће писати за извршење пресуде и осуђеник има да наступи издржавање казне затвора од пет месеци.

Овде се појављује питање, како ће да гласи диспозитив ове пресуде. Ту празнину у закону нису објаснили ни наши коментатори Крив. Законика г. г. Лазар Урошевић, Др. Тома Живановић и Др. Михаило Чубински.

Г. Др. Чубински у своме коментару уз § 65 и § 66 К.З. износи само следеће:

„Т. 3 §-а 66 регулише специјалан случај, када је условно осуђено лице морало да у року утврђеном пресудом накнади оштећенику одређену штету (§ 15 т. 3), а ту обавезу није испунило. Ту је допуштено чак и одлагање досуђене казне без накнаде штете, ако је суд стекао уверење да осуђеник није кадар да је накнади.“, итд.

Г. г. Лазар Урошевић и Др. Тома Живановић ништа не говоре о овоме у коментарима својих кривичних закона.

По овоме питању постоје разна гледишта. Било је чак и разноликих пресуда, нарочито код нижих судова.

Једни су мишљења да треба изрећи само један услов и то овај други од три месеца (у нашем примеру) за накнаду штете, а онај први (од године дана за које време осуђеник несме да изврши ниједно кривично дело, тј. време кушње) да се сам по себи разуме, тј. да је тај услов већ предвиђен у самом закону и да се не мора у пресуди изрећи.

Други сматрају да треба изрећи само један услов и то од три месеца за накнаду штете и када тај рок протече и осуђеник штету накнади (плати), онда ће се сматрати да није ни осуђиван.

Најзад, постоји и треће мишљење, да у диспозитив пресуде треба да уђе и услов од године дана, тј. време за које осуђених несме да изврши ни једно кривично дело (време кушње), и услов од три месеца, тј. време за које осуђеник мора да накнади причињену штету оштећенику.

Да подробније размотримо свако од ових мишљења и најпре за свако да покушамо саставити диспозитив пресуде:

а) по првом мишљењу пресуда би овако гласила: „Н. Н., осуђује се на пет месеци затвора под условом из § 65 К.З., с тим, да у року од три месеца накнади причињену штету у пет хиљада динара. У противном примениће се § 66 од. III К.З.“

Да се упитамо, какве све правне последице наступају услед овакве пресуде.

Ако осуђеник у року од три месеца плати штету, присталице овог мишљења сматрају, да рок од једне године (време кушње) тече и даље а почиње са даном када је пресуда постала правојном. Кад прође тај рок а осуђеник не изврши ниједно ново кривично дело, за које би био осуђен на строги затвор или на коју тежу казну, — сматраће се да није ни био осуђиван.

Ако пак, осуђеник у року од три месеца не плати штету, пресуда ће се по § 66 од. III К.з. одмах пустити у извршење и он ће морати да издржи три месеца затвора. Присталице овог мишљења не кажу, шта ће бити са оним основним условом, са кушњом, која не може бити краћа од једне године дана, па осуђеник изврши ново кривично дело и буде осуђен на строги затвор или коју тежу казну. По њима, изгледа да би тај услов одмах са неплаћањем штете отпао.

б) у другом случају пресуда би гласила: „Н. Н. осуђује се на пет месеци затвора под условом да у року од три месеца плати оштећенику штету од пет хиљада динара, што ако не учини примениће се § 66 од. III к.з.“

Ако осуђеник плати штету у предвиђеном условном року, осуђеник се сматра у смислу § 68 од. III к.з. да није никада ни осуђиван и ако евентуално у идућих девет месеци учини ново кривично дело да неће бити у поврату.

Ми сматрамо да сво није исправно, јер би се у том случају према осуђенику могла спет применити условна осуда ако задовољава опште принципе за условну осуду из § 65 од. I и II К.з. а за то ново кривично дело буде осуђен на казну строгог затвора или на коју тежу казну.

Ако осуђеник не плати штету у року од три месеца пресуда ће се пустити у извршење, тј. одложена казна одмах ће се извршити. Ово је потпуно јасно и логично.

Присталице овог тумачења мишљења су, да је законодавац хтео у § 65 од. III к.з. да пружи осуђеницима један блажи услов од оног минималног од једне године, да је хтео да избегне то време кушње за извршење новог кривичног дела, па да је у првом реду имао за циљ да се оштећенику накнади причињена штета. Они овај услов називају специјалним или блажим условом.

Ми смо код овог другог случаја, а при првој алтернативи, напоменули да би се при извршењу новог кривичног дела дошло у такву ситуацију да се код истог осуђеника опет примени § 65 од. I и II к.з. чак и ако би нова казна била строги затвор или тежа од ове, а то је искључено пошто се према истом осуђенику не може дати двапут условна осуда, сем у случају из § 66 од. II к.з.

в) у трећем случају пресуда би гласила: „Н. Н. осуђује се на пет месеци затвора. Извршење ове казне одлаже се за годину дана у смислу § 65 к.з. но то под условом, да у року од три месеца накнади причињену штету оштећенику у пет хиљада динара. У противном примениће се § 66 од. III к.з.“

Ако осуђеник плати штету у року од три месеца, онда ће му тећи услов од године дана, тј. време кушње, па кад прође година дана од дана правосиљности пресуде, сматраће се по § 66 од. III к.з. да није ни осуђиван.

Ако осуђеник не плати штету у року од три месеца одложена казна ће се одмах извршити у смислу § 11 од. III к.з.

Ово је јасно као и у другом случају.

Као што се види овде је суд везао условну осуду са роком за накнаду штете и ако се у томе року штета не накнади, отпада условна осуда и осуђеник мора казну да издржи.

Ми мислимо да је овакво тумачење врло логично и потпуно исправно и да другачије не може бити.

На крају да напоменемо, да неки судови одређују исти рок и за накнаду штете и за кушњу, тј. да се у року од једне године накнади причињена штета, па ако осуђеник плати штету баш последњег дана истека рока, а за то време не изврши ни једно ново кривично дело, за које би евентуално био осуђен на казну строгог затвора или коју тежу казну, — сматраће се да су испуњена оба услова и по § 68 од. III к.з. сматраће се да није ни осуђиван. Ако пак не плати штету до последњег дана рока, онда му као у трећем случају у другој алтернативи, отпада и условна осуда, и он мора казну затвора да издржи.

Александар Р. Миловић, судија Окружног суда — Прилеп

Утицај притвора и истражног затвора на заменавање казне затвора новчаном казном „ако се циљ и овом може постићи“ — § 71 тач. 5 у в. § 77 кз.

Пропис § 71 тач. 5 кз. нормира: „Код преступа код којих закон прописује затвор или затвор и новчану казну, али без назначења најмање мере затвора, суд може затвор заменити новчаном казном, ако се циљ казне и овом може постићи.“ По овом пропису, суд може место затвора изрећи новчану казну под условом да суд нађе да се циљ казне и новчаном казном може постићи. Истина ниједним прописом наше кривично законодавство није кодифицирало циљ казне. То је питање, обзиром да је исто још одвајкада спорно и компликовано, законодавац оставио правној теорији и судској пракси, да га решава по целисходности, нарочито што се тиче краткорочних казна. У правној теорији се и сада води борба о циљу казне, између рационалистичке и позитивистичке школе. Док прва заступа гледиште, да је основни циљ казне одмазда, па за тим све остало што улази у појам казне, дотле друга стоји на становишту, да је главни циљ казне поправка кривца, па после тога све остало што спада у дојам саме казне. Дакле прва циља на то да кривац одмаздом — испаштањем казне као зла исти и трпи због учињеног кривичног дела, те иста због тога има репресивни карактер, а друга иде на то да кривац буде поправљен путем разних васпитних мера, што све чини да иста има превентивни карактер.

Имајући у виду ову борбу између ове две школе у кривичном праву и наш законодавац је у Крив. закону поред Гл. III (§§ 35—49 кз.) која говори о казнама, одмах у Гл. IV (§§ 50—60 кз.) предвидео и мере безбедности које имају да важе за пунолетне кривце, као и за старије малолетнике; наравно да за млађе малолетнике и децу остају само мере из §§ 26—29 кз., дајући превагу сад једној сад другој врсти поменутих кривичних санкција (дуалитет кривичних санкција, обзиром на трећи

У основни појам Кривичног права — кривца). Значи и наш законодавац је морао овим начином ускладити, колико се то могло, супротности ове две школе некодифицирајући циљ казне.

Цитираним прописом о ублажавању казни и то краткорочних казни затвора законодавац је ишао на то да се овакве казне могу заменити и новчаним казнама, али је то условио налажењем суда „ако се циљ и овом може постићи“. Ако суд нађе, да тај циљ (циљ казне уопште) може том казном постићи, онда ће изрећи новчану казну место затвора, што значи да ће доћи до изрицања ове казне у смислу §§ 42—45 кз. То што је законодавац а priori учинио у свом погледу јесте: што је ограничио примену овакве замене једино на врло лаке преступе, за које се учинилац кажњава казном затвора без назначења најмање мере истог (посебни минимум) било да је поред ове казне предвиђена и новчана казна било да није предвиђена. Ово је заиста добра политика законодавчева у погледу сузбијања краткорочних казни, јер кад суд нађе да се циљ казне и новчаном казном може постићи, нема бојазни да се циљ његове криминалне политике сузбијања оваквог криминалитета неће постићи, јер судија (суд) који кривцу суди у могућности је да оцени да ли ће се од случаја до случаја, циљ казне постићи боље овом или оним казном, док овакву функцију законодавац нема нити је може имати. Законодавац, који законодавну материју in abstracto регулише не може све случајеве предвидети, док судија све случајеве које му живот пружа има да подведе под одговарајуће прописе и да пресуди. Дакле суду је остављено да по свом нахођењу врши ову замену.

Примена прописа § 71 тач. 5 кз. је алтернативна, управо суд је може применити или не применити. Ниједним законским прописом суду законодавац није наложио да мора оцењивати, да ли се циљ казне може постићи изрицањем новчане казне или не може, па да тек после тога одлучује да ли ће овај пропис применити или неће. Једино, ако суд нађе, да треба применити овај пропис, дужан је да ту примену оправда разлогом постигнућа циља казне изрицањем новчане казне. Ово јасно произилази ex lege — § 71 тач. 5 кз.

На против пропис § 77 кз. је императивног карактера, који пропис гласи: „Притвор или истражни затвор, који је осуђеник издржао, пре него што је пресуда изречена, урачунаће се у изречену казну.“ Овај пропис наређује, да се притвор или истражни затвор мора урачунати у изречену казну. Суд не сме пропустити да то учини, јер би у противном повредио материјални закон, и то баш на штету кривца.

Нашем чланку је циљ да истакнемо утицај примене прописа § 73 кз. у случају ублажавања казне у смислу § 71 кз. и њихову колизију.

Као што смо истакли, прописом § 71 тач. 5 кз. врши се ублажавање казне затвора замењивањем истог новчаном казном под условом постигнућа циља казне и овом. Овај се пропис може применити само тада ако кривац није био у притвору или истражном затвору. Ако је пак био у овом, онда мора доћи до примене прописа § 77 кз. и у изречену казну му се мора издржани притвор или истражни затвор урачунати. Кад се већ ово урачунавање мора вршити онда о неком замењивању казне затвора новчаном не може бити говора, јер примена прописа § 77 кз.,

искључује ефективност новчане казне, а то је битни основ све казне. Кад овај битни реквизит новчане казне отпадне, онда о постигнућу циља казне изрицањем новчане казне не може се ни говорити, јер се тај циљ никако не може постићи. У случају примене § 71 тач. 5 кз. иде се на то да кривац - осуђеник плати новчану казну и да се тим плаћањем (новчаним ефектирањем) постигне циљ казне изрицањем новчане казне место казне затвора. Ако нема те ефективности, од постигнућа поменутога циља нема ништа. А при примени прописа § 77 кз. искључена је та наплативост, пошто се у казну мора урачунати издржани притвор или истражни затвор, јер се не сме тумачити да, ако се примени поред овог прописа и пропис § 71 тач. 5 кз. да кривац има да плати и новчану казну поред одлежаног притвора или истражног затвора, да би се циљ казне постигао, јер се изриче новчана казна у смислу поменутог прописа, пошто би тиме био повређен пропис § 77 кз. и кривац би био лишен благодети овог прописа, што се никако не сме десити.

Истина, при изрицању казне кривцу на суд не сме да утиче мера као што је притвор или истражни затвор, јер се у противном казна изриче под утицајем исте, а правило је, да суд суди и изриче казну по савести и слободном нахођењу, без ма каквог утицаја, па и без овог утицаја, јер је то мера у првом реду ради осигурања присутности кривчеве, као и због спречавања његовог дејства у смислу § 113 к.п., а ако се не ради о облигаторном притвору или истражном затвору, — § 113 од. I и § 119 од. II кп. Отуда произилази, да ова мера не би требала да утиче на примену § 71 тач. 5 кз. и суд би имао прво изрећи новчану казну па тек онда применити пропис § 77 кз. Ако се овако поступи, онда се долази до бесциљне ситуације, да се изриче новчана казна место затвора, јер ће се њоме циљ казне постићи, па се онда, у ту изречену казну урачунава издржани притвор или истражни затвор, а тиме се анулира циљ постигнућа казне изрицањем новчане казне. Постигнута је форма без садржине, а то никако не сме да буде. Заиста, не стоји никаква сметња да суд поступи као што смо навели, али се тиме ништа није постигло у погледу циља казне, пропис 71 тач. 5 кз. базира се на постигнућу циља казне. Овде мора доћи до изражаја принцип: форма се жртвује садржини, и суд мора жртвовати примену прописа § 71 тач. 5 кз. примени прописа § 77 кз. јер је последњи донешен у корист кривца, како је то и Срп. пројекат из 1915 год. предвидео. Истина, овде се мислило у првом реду на урачунавање притвора или истражног затвора у времену казну, мада је пропис § 77 кз. нормирао, да се урачунавање врши у изречену казну.

У случају који третирамо кривац се налази у дилеми: ако се примени пропис § 71 тач. 5 кз. сам, онда је у повољнијој ситуацији, јер се осуђује на новчану казну, пошто ће се циљ казне истом постићи, плаћајући исту у корист фонда означеног у § 42 кз. и тиме је поштеђен казне затвора, који је непобитно тежи од новчане казне и неповољнији за кривца у сваком погледу. Али, поред свега тога, остаје неизгладиво то: што је остало нерасправљено питање одлежаног притвора или истражног затвора. Оно не сме да остане висеће и суд га мора решити свакако на начин предвиђен у пропису § 77 кз. А начин овај доводи

УНУДотле, што се ефективност новчане казне мора анулирати, као што смо
ИВТО раније навели. Ако се одбије примена прописа § 71 тач. 5 кз, зато
ВЕРшто мора доћи до примене пропис § 77 кз. кривац се ставља у непо-
СИвољну казнену ситуацију што не може бити осуђен на блажу казну —
ИТЕвољно па и поред примене прописа § 77 кз, јер ако се казна затвора
СКАпоклапа са издржаним притвором или истражним затвором или је мања,
КАкривац се одмах на претресу пушта у слободу, по учињеном урачунавању
ВБИи сходно § 339 кп. сматра се да је казну издржао у притвору или
БЈИистражном затвору па ако у времену означеном у § 76 кз. почини које
ОТЕдруго кривично дело, он је у поврату, што би избегао да је био осуђен
КАна новчану казну. Дакле, у овом случају, место да кривцу користи пропис
§ 77 кз. он му очигледно иде на штету. Отуда је нетачно тврђење теорије,
КАда увек кривцу користи урачунавање притвора или истражног
ВБИзатвора у изречену казну. Даље, узмимо да је изречена казна затвора
ОТЕвећа од издржаног притвора или истражног затвора, онда је још гора
КАситуација кривца, јер ће морати да издржи и остатак изречене казне
ВБИзатвора, док да је изречена новчана казна и овога би био поштеђен.
ОТЕДакле, ово су згоде и незгоде поменутога питања.

Пређимо на ситуацију да суд примени оба прописа, на име суд налази, да ће се циљ казне постићи изрицањем новчане казне и исту изрече у коју урачуна одлежани притвор или истражни затвор, и ту се појављују две ситуације: прво, ако се новчана казна заменом у смислу § 42 кз. поклапа са притвором или истражним затвором или је мања, онда се кривац одмах на дан претреса пушта у слободу, с тим, да не плаћа у будуће изречену новчану казну јер му је у исту урачунат притвор или истражни затвор, што се непобитно коси са *ratio legis* § 71 тач. 5 кз. Или пак, друго, да је изречена новчана казна већа од издржаног притвора или истражног затвора, у ком случају остатак новчане казне кривац би имао да плати, што се опет противи духу прописа §§ 42—44 кз. јер се за једно исто дело изриче полутански како казна затвора тако и новчана казна. У овом случају, тешко би било са разлогом тврдити, да кривац није осуђиван на затвор, већ на новчану казну, као што би било тешко тврдити и обратно, јер је ту заиста смеша једне и друге казне, што свакако по закону не може опстати. Према томе и у овоме је неповољна ситуација за кривца.

ИЗИз горе изложенога јасно произилази, да између прописа § 71 тач. 5 кз. и § 77 кз. нема склада, нити исти могу координирати, већ су ексклузивни и то први је искључен применом другог, јер је непојмљиво, да се може циљ казне постићи изрицањем новчане казне место затвора, када је кривац био у притвору или истражном затвору. Пропис § 77 кз. је *lex posterior*. Сем тога, први је пропис алтернативне природе а други императивне, па и са овог разлога први мора уступити место другом. У противном би се дошло у бесмислену и бесциљну ситуацију, као што смо то раније истакли.

НАНа завршетку морамо истаћи, да се притвор и истражни затвор често безразложно предлажу и наређују, што се тек увиди на претресу и суд је приморан да доноси ослобађајуће пресуде у смислу § 280 кп.

или одбија оптужбу на основу § 276 кп. или ослобођава од казне, што је свакако на штету кривца као што је то случај и са прописом § 71 тач. 5 кз., па се мора бити врло обазрив, и у несумњивим случајевима предлагати и наређивати притвор или истражни затвор, јер се тиме обезбеђују невини грађани, кривци неће умакнути закону, а судови су поштеђени сваких безизлазних ситуација, у које их доводи безразложно предлагање и наређивање притвора или истражног затвора, што свакако шкоди добром правосудју.

Младен Грубиша, судија окружног суда — Струмица

Решавање спорних и прејудицијалних питања у ванпарничном поступку

I

Приватно правни захтеви остварују се по правилу у грађанском поступку.¹⁾ Грађански поступак се дели на парнични поступак и ванпарнични поступак. Редовни поступак у којему се остварују приватно правни захтеви је парнични поступак. То правило постављено је у § 1 ГПП, и по њему редовни парнични судови поступају у свима грађанским правним стварима уколико посебним законима није што друго наређено. Један од посебних закона, у коме је друкчије наређено, је ВП. По § 1 ВП судови поступају у ванпарничним правним стварима само онда, кад и уколико им то закон наређује. Према наведеном, дакле, парнични судови поступају у свима грађанским правним стварима,²⁾ уколико за понеке од њих није прописан ванпарнични поступак, док ванпарнични суд поступа само у оним грађанским правним стварима, које су му изрично законом стављене у надлежност. Другим речима, да бисмо нашли за које је све ствари надлежан парнични суд, морамо најпре наћи које су све правне ствари по ВП и другим посебним законима (као на пр. Законом о земљишним књигама, Уредбом о ликвидацији замљорадничких дугова и др.) стављене у надлежност ванпарничног суда, а затим ћемо створити закључак, да је за све остале грађанске правне ствари надлежан парнични суд.

Кад размотримо основна начела ВП, уочићемо одмах разлику између самог поступка прописаног у ГПП и поступка прописаног у ВП. Главне разлике између ова два поступка биле би у главном све:

1) У ГПП једно од основних правила је правило да суд никад не покреће поступак по службеној дужности већ искључиво на захтев странака (*non proficiscatur iudex ex officio; nemo iudex sine actore*), међутим већ у § 1 ВП прописано је опште правило, да ванпарнични суд покреће поступак било по службеној дужности, било на предлог стра-

¹⁾ Изузетно могу и у управном и кривичном поступку.

²⁾ Који нису изузетно одузети од судовања грађанских судова.

Унака, а затим је у посебним прописима ВП (као што су §§ 2, 22, 180, 185, 278 и ост.) одређено који су то случајеви код којих се ванпарнични поступак покреће по службеној дужности.

Кад је већ једном покренут поступак, онда у нашем новом ГПП долази до изражаја начело официозности, али по самој природи ГПП с њим се није могло ићи сувише далеко, те то начело официозности наилази на бране, које му поставља законодавац у прописима у којима је поштовао начело диспозиције странака. Тако парнични суд може наредити извођење појединих доказа по службеној дужности, али по § 247/II ГПП суд не може по службеној дужности извести доказе исправама и сведоцима, ако се томе успротиве обе странке. У § 368 ГПП изречено је правило, да суд по слободном уверењу оцењује да ли се који чињенични навод има сматрати истинитим, међутим по § 362 ГПП суд је везан да сматра истинитом ону чињеницу, поју противник онога који се на ту чињеницу позове, призна као истиниту. ВП, који је у корист начела официозности у свом § 1 повредио начело диспозиције странака у погледу покретања поступка, доследно је и у другим својим прописима у већ покренутом поступку ишао са начелом официозности много даље, него што је то смео да учини ГПП. Тако по § 2/II бр. 5 ВП ванпарнични суд није везан доказима, које су му странке понудиле, већ је дужан да сам пронађе, прибави и изведе све доказе који су од утицаја за његову одлуку. Исто тако, ванпарнични суд неће засновати своју одлуку само на чињеницама и околностима које су странке навеле, већ је дужан по § 2/II бр. 6 ВП да узме у обзир све чињенице које су релевантне за његову одлуку, а које је ма на који други начин сазнао. Услед свега тога, ванпарнични суд није више по правилу везан за признање странака,³⁾ које претставља једну од основних манифестација начела диспозиције странака у грађанском процесном праву, а уједно и класични и најважнији доказ у том процесном праву.

2) Даља начела ГПП од којих ВП отступа су: начело обостраног саслушања странака (*audiatur et altera pars*), начело усмености, јавности и непосредности. Док су та начела у ГПП правило (које истина трпи доста изузетака), дотле се из §§ 11 и 12/IV ВП види, да ВП та начела у многоме напушта и да она код њега претстављају готово изузетке.⁴⁾

3) Грађанско процесно право је систем законских наређења која прописују радње и форму тих радњи управљених на остварење и заштиту грађанских права. У суштини сваког процесног права је да се тим радњама пропише нарочита свечана и строга форма у којој се оне морају предузимати. Тако је и у ГПП. У том Закону (§ 368) проглашено је начело слободног судиског уверења код оцене доказа, али ипак ГПП није оставио судији да сам одлучи шта ће сматрати доказом, какву форму доказ мора имати и у којој форми се поједини доказ има извести. ГПП је напротив у §§ 362—485 прописао, која доказна средства смеју бити употребљена у парничном поступку, коју форму морају имати и на који

³⁾ В. д-р С. Цуља: Грађанско процесно право Краљевине Југославије — Ванпарнични поступци —, стр. 596; д-р Д. Година: Коментар ванпарничног поступка, стр. 18.

⁴⁾ Д-р С. Цуља: *op. cit.*, стр. 507.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

начин имају такви докази да се изведу. Тек на основу таквог строго формалистичког доказног система и доказног поступка, допуштено је судији, да на основу § 369 ГПП, по свом слободном уверењу, нађе и оцени резултат доказа. Међутим, по §§ 2/V и VI ВП ванпарнични судија није везан за формални систем доказа нити за неку строгу форму при извођењу доказа.

То су у главном отступања ВП од ГПП и она нам лако падају у очи.

Међутим, наука се не задовољава само констатовањем те сполашње разлике између ВП и ГПП, већ се труди да правно-филозофским разматрањима повуче границу којом би се ванпарнични и парнични поступак по својој суштини и апстрактно (дакле независно од времена и позитивног законодавства) окарактерисали и тиме сигурно разлучили један од другог, тако да бисмо ми могли сваког тренутка, без обзира на време, схватити и поступање законодавца, казати, да ли једна грађанска правна ствар по својој суштини треба да спада у надлежност парничног или ванпарничног судства.⁵⁾ Таквом тежњом науке створене су разне теорије, тако:

1) Теорија спора, по којој у домен парничног судства спадају они грађански правни одношаји који су између странака спорни, док у домен ванпарничног судства спадају они грађанско правни одношаји који између странака нису спорни.

2) Теорија репресије, по којој у област парничног поступка спада успостављање повређених грађанских права (репресија цивилног неправда), док у област ванпарничног поступка спада заштита права од будућих повреда.

3) По трећој теорији у парничном поступку имају се заштитити већ постојећа права, док се у ванпарничном поступку садејством суда стварају нова права, тако да су одлуке донете у парничном поступку декларативне природе, а одлуке донете у ванпарничном поступку конститутивне природе.

4) Овде можемо да споменемо и Лентову теорију, по којој је разлика између парничног и ванпарничног поступка у томе што су одлуке донете у првом поступку материјално правноснажне, док одлуке донете у другом поступку нису материјално правноснажне.⁶⁾

Наши правни писци (Цуља: *op. cit.* стр. 589; Горшић: Коментар ванпарничног поступка; Година: *op. cit.* стр. 8) слижу се, да је ово настојање науке остало безуспешно, да су све те теорије само делимично тачне, те да према томе није могућно наћи један општи критеријум по којему ће се повући граница између парничног и ванпарничног поступка с обзиром на њихову суштину. Такво гледиште заступа у главном и д-р Нојман (Коментар грађанског парничног поступка, књ. I, стр. 3, превод д-р С. Греговића), али ипак он усваја једну од горе наведених теорија, и то теорију репресије.

Ми ћемо засад одложити одговор на питање о тачности наведених теорија и о могућности да се нађе општи критеријум за разликовање парничног од ванпарничног поступка по њиховој суштини.

⁵⁾ Д-р Цуља, *op. cit.*, стр. 592; д-р Година, *op. cit.*, стр. 6.

⁶⁾ Д-р Година, *op. cit.*, стр. 7.

II

Још у римском праву грађанско правосуђе делило се на драговољно (*iurisdictio voluntaria*) и спорно (*iurisdictio contentiosa*). Драговољно (неспорно) правосуђе се састоји у учествовању државне власти (магистрата) у оним правним пословима странака, који су захтевали нарочиту свечану форму, као што су манумисија (акт господарев којим робу даје слободу), адопција, затим *in iure cessio* (пренос својине, очинске власти, старатељства и наследних права).⁷⁾

У средњем веку има неспорни поступак готово исти карактер као и у римском праву, само што уместо државне власти учествује по правилу у том поступку јавнобележнички сталез.⁸⁾

У аустриском праву та материја регулисана је Цесарским патентом од 1854 г., по којему она помало губи чисто неспорни карактер тиме што је стављено у надлежност ванпарничном суду одлучивање о појединим спорним правним одношајима, а круг ове надлежности је доцнијим новелама све више проширан.

До доношења и ступања на снагу новог ВП материја неспорног поступка била је у Србији регулисана Правилима о поступку у неспорним делима (НП) од 1872 г. Већ из назива „Правила о поступку у неспорним делима“, види се да је ту уредбодавац усвојио тзв. теорију спора, по којој је неспорни поступак расправљање и уређење, од стране суда, оних грађанских правних односа, који су неспорни између грађана, за разлику од расправљања спорних односа, чије расправљање спада у област парничног судства. Кад размотримо који су све предмети стављени у надлежност неспорних судова, видимо, да се уредбодавац у НП доследно држао усвојене теорије спора и да је у надлежност неспорног судије ставио само такве ствари које су у суштини неспорне. Тако по НП у надлежност неспорног судије спадају следеће ствари: расправе заоставштине, старатељске ствари (али не све, јер неспорни судија није био надлежан за одузимање својевласти и очинске власти), издавање уверења и потврђивање и састављање исправе. Колико уредбодавац захтева да поступак по НП буде чисто неспоран, видимо и по томе што он по чл. 2 т. 7 НП одузима неспорном судији из надлежности и ове ствари, које му је изрично ставио у надлежност као неспорне, само ако се у току неспорног поступка оне изметну у спорне. Тај пропис гласи:

Ако би судијина наређења у ванпарничним делима имала зависити од решења спорних питања, у таквом случају судија неће моћи о самој ствари одмах решавати, него ће странке редовном суђењу упутити.

Поред овог општег прописа постоје у НП и посебни прописи који говоре о спорним питањима, као што су чл. 91, 92, 92а, 134 и 158. Али ови посебни прописи ни у колико не мењају начело постављено у чл. 2 т. 7 НП, већ само поближе одређују било коју ће странку суд упутити на парницу, било рок у коме странка има да поведе парницу.

⁷⁾ Д-р И. Барон: Институције римског права, стр. 398.

⁸⁾ Д-р Година, *op. cit.*, стр. 3.

Једно правно питање може бити спорно, прво, зато што су оспорене чињенице које служе као премисе на основу којих ће судија створити свој правни закључак, и, друго, зато што странке стварају различити правни закључак из утврђених премиса (чињеница). Пошто чл. 2 т. 7 НП не прави разлику између спорних чињеничних питања и спорних правних питања (као што је праве његов изворник Цесарски патент⁹⁾ и наш нови ВП), већ се изражава општим појмом „спорно питање“ који термин обухвата и спорно чињенично питање и спорно правно питање, то према наведеном пропису НП неспорни судија није овлашћен да одлучује о оним стварима које су му иначе стављене у надлежност, само ако су оне постале спорне, било зато што су оспорене чињенице на којима се његова одлука има да оснива, било зато што је оспорено само правно питање.

Али често једно правно питање, које има да буде предметом судске одлуке, може бити међу странкама спорно и зато што његово решење зависи од претходног решења једног другог правног питања, а то друго правно питање буде међу странкама спорно, другим речима, зато што одлука о главној ствари зависи од решења којег спорног прејудицијалног правног питања. Ово прејудицијално питање може опет међу странкама бити спорно зато што су спорне чињенице на којима се оно има оснивати, било зато што је споран сам правни закључак који се из тих чињеница има извести. НП у чл. 2 т. 7 не праве разлику између одлучивања о главној ствари и одлучивања о прејудицијалним питањима, те се стога има узети да неспорни судија није овлашћен да решава ни главно ни прејудицијално питање, ако су та питања међу странкама спорна. Да неспорни судија није био овлашћен да реши ни главно питање кад само оно буде спорно, види се и из чл. 134 НП у коме стоји, да ће суд удовицу, која ужива мужево имање заједно са његовим пунолетним наследницима, и која тражи да се њен део издвоји, упутити на парницу да тражи деобу, ако на ту деобу не пристану пунолетни наследници. У случају из тог прописа је спорна одлука о главној ствари и речено је да је неспорни судија неће моћи донети, већ ће морати странку упутити на спор. И судска пракса је била једнодушна у томе да неспорни судија не може да реши ни главно питање ако је оно само спорно, јер пракса уопште није правила разлику између спорних главних питања и спорних прејудицијалних питања, већ је увек упућивала странке на спор чим би једна од њих изјавила да не пристаје на захтев противников, а без обзира да ли она оспорава главно питање или пак неко претходно главно питање.

Исто тако НП не праве разлику да ли је спорно питање из области грађанског, јавног или пак кривичног права, већ са свима тим питањима поступају на исти начин.

Према наведеном неспорни судија по НП није овлашћен да решава спорна питања, била она пријудицијална, било да су претстављала саму главну ствар, било да се односила на спорне чињенице или на правно питања, било да су из домена приватног, јавног или кривичног права.

⁹⁾ ...Где његова одлука зависи од претресања спорних правних питања или од таквих спорних чињеница... (Цесарски патент § 2 бр. 7).

Али из чл. 2 т. 7 НП а *contrario* изводи се закључак, што се тиче прејудицијалних питања ма из којег правног домена, да је неспорни судија био овлашћен да их решава само ако она нису била оспорена.

НП немају пропис сличан §-у 18 ВП и аналоган §-у 507 ГПП, који би прописивао да су одлуке неспорног судије материјално правноснажне. Чл. 11 и 16 НП говоре у ствари само о формалној правноснажности. Стога треба узети да по НП одлуке неспорног судије нису материјално правноснажне. Тиме је највише подвучено да се интервенција неспорног судије има сграничити искључиво на неспорне односе странака, које су се његовом суђењу драговољно подвргле. Јер услед тога што одлуке неспорног судије нису материјално правноснажне, странкама је остављено на вољу да и интервенцију неспорног судије која се огледа у постојању једне његове формално правноснажне одлуке, отклоне тиме што ће се обратити парничном суду да он коначно расправи њихов правни однос.¹⁰⁾

Према томе заиста неспорни судија уређује само чисто неспорне односе странака и само дотле док ти уређени односи остану неспорни (т.ј. док која странка не узвојује противу његове одлуке у парничном поступку). Услед тога поступак по НП носи у пуном смислу обележја т.зв. драговољног поступка.

Из свега тога произлази да је по нашем ранијем позитивном праву било могућно лучити парнични поступак од неспорног по њиховој суштини и да су у главном све теорије, које смо у I одељку по овом питању побројали, тачне, а нарочито т.зв. теорије спора и Лентова теорија.

То исто вреди за римску *iurisdictio voluntaria* и за неспорни поступак у средњем веку.

III

Видели смо у претходном одељку да су НП стављала у надлежност неспорног судије мали број ствари, које су по својој суштини биле неспорне, док су све остале грађанске правне ствари биле стављене у надлежност редовном парничном суду. Наш нови ВП је знатно проширио круг предмета за које је огласио ванпарнични суд надлежним, па је тиме уједно морао многе ствари одузети из надлежности парничног суда и ставити их у надлежност ванпарничног суда. Тако је ВП одузео парничном суду и доделио ванпарничном следеће ствари: одузимање својевласти, одузимање очинске власти, спор о алиментацији коју има ванбрачни отац да плаћа свом ванбрачном детету, враћање својевласти и преиначење стања несвојевласти, поступак за примање у завод за душевне болести, утврђивање ванбрачног очинства после смрти очеве у циљу да се дете сматра позаконеним доцније закљученим браком, проглашење несталог за умрлог, доказивање смрти, одређивање неге, васпитања и издржавања малолетне деце, одређивање мираза и опреме, уређење одношаја између савласника, развргнуће заједнице, уређење међа. Све ове ствари расправљале су се до ступања на снагу новог ВП

¹⁰⁾ Види наш чланак: Материјална правноснажност одлука ванпарничног суда, Правосуђе, свеска за децембар 1938 г.

пред редовним парничним судом и биле су спорне. Тиме што их је сад законодавац ставио у надлежност ванпарничног суда, он им није могао изменити суштину, већ су оне остале и даље у суштини спорне.¹¹⁾ Према томе по ВП пред ванпарничним судом расправљају се и многе чисто спорне ствари.

ВП је лимитативно одредио правне одношаје о којима ће решавати ванпарнични суд и тиме је уједно одредио предмет одлуке ванпарничног суда о главној ствари. О том предмету, о том правном одношају ванпарнични суд мора да донесе своју одлуку макар исти био споран међу странкама. На пр. ВП је својим § 275 и ост. ставио у надлежност ванпарничних судова спорове око уређења међа. Најчешћи случај ће бити да ће једна странка тврдити да међу треба уредити на један начин, док ће друга тврдити да је треба уредити на сасвим други начин. Дакле, питање како треба уредити међу је спорно, па ипак ће ванпарнични суд то питање сам решити, јер питање како треба уредити међу претставља предмет одлуке о главној ствари. Или, тражи се да отац даде ћерки мираз. Отац може тврдити да он није дужан да јој даде мираз или да га није дужан дати у траженом износу. Дакле, у оба случаја питање је између оца и ћерке спорно. Али како је питање о обавези мираза и о износу тог мираза стављено по § 265 у вези §§ 1 и 263 ВП у надлежност ванпарничног суда, и како оно претставља одлучивање о главној ствари, ванпарнични суд мора о њему да донесе своју одлуку, макар да је оно спорно.¹²⁾

У претходном одељку смо већ казали да спорна питања могу долазити отуда што су или оспорене чињенице или што је спорно правно извођење (правно питање). Овде треба да истакнемо да је ванпарнични суд дужан да главно питање реши, па било да је спорно само правно извођење или пак да су спорне чињенице из којих се изводи правно закључивање о главном питању.¹³⁾ Законодавац није у ВП ниједним општим прописом (као што је чл. 2 т. 7 НП)¹⁴⁾ ограничио ванпарнични суд у доношењу одлуке о самој ствари. Постоје само два посебна прописа којима је закон у томе ограничио ванпарнични суд. То су §§ 181/1 и 216/II ВП. По § 181/1 ВП у случају кад ванбрачни отац призна очинство а неће добровољно да плаћа свом ванбрачном детету алиментацију, ванпарнични суд је надлежан да одреди износ алиментације и да наложи ванбрачном сцу да је плаћа. У овом случају предмет одлуке о главној

¹¹⁾ Уколико је уопште било могућно у Србији остварење неких од тих захтева судским путем.

¹²⁾ Наравно до изједначења ГЗ долази овде у обзир примена чл. 27 УВП за територију Касационог суда у Београду, уколико се не би стало на становиште г. д-р Драг. Аранђеловића да су родитељи и по срп. ГЗ дужни да ћерки даду мираз и спрему (В. д-р Аранђеловић: Неколико речи о миразу, спреми и удомљењу).

¹³⁾ У претходном одељку видели смо да главно питање може бити спорно и због тога што је спорно какоо претходно правно питање. У овом одељку ми ћемо тај случај апстраховати, те ћемо говорити само о главном питању, које је спорно из других разлога, а не због тога што је спорно претходно правно питање на коме се одлука о главној ствари оснива.

¹⁴⁾ За који смо рекли да забрањује неспорном судији решавање и оних главних питања (а не само претходних) која су му стављена у надлежност, само ако та питања постану спорна.

www.unilib.rs

Ствари је одређивање да ли је ванбрачни отац дужан да даје алиментацију и у ком износу. Међутим само ако одлука о износу алиментације зависи од доказа спорних чињеница, које се средством ванпарничног поступка не могу утврдити, упутиће суд штитника на парницу. Дакле, и ако смо напред казали да је ванпарнични суд дужан да сам донесе одлуку о главној ствари макар да је предмет одлуке о главној ствари споран, било што је спорно само правно питање или што је споран чињенични основ за то питање, ипак је законодавац ограничио ванпарнични суд у доношењу одлуке о самој ствари, кад је предмет те одлуке одређивање износа алиментације из § 181/I ВП, а износ алиментације је споран, јер су оспорене чињенице на основу којих се тај износ има одредити, и то само кад се те чињенице не могу утврдити средством ванпарничног поступка. С обзиром да је за примену § 181 ВП потребно да је ванбрачни отац признао очинство, то мислимо да се на територији Касационог суда у Београду овај пропис може примењивати и поред § 130 ГЗ и чл. 27 УВП, али само у случају кад ванбрачни отац претходно призна очинство у форми прописанј у § 130/II ГЗ). Други случај таквог ограничавања ванпарничног суда је случај из § 216/II ВП. По том §-у ванпарнични суд је позван да утврђује очинство ванбрачног детета у циљу да се такво дете сматра позаконено доцније закљученим браком његових родитеља, и то у случају кад се такво утврђење тражи после смрти очеве. Овде је предмет одлуке о главној ствари утврђивање ванбрачног очинства и, следствено, позаконено дететство. Међутим ако они, који би били позвани на наследство ванбрачног оца то очинство основано оспоре, суд неће моћи донети одлуку о главној ствари, већ ће тражиоца морати упутити на парницу.

Дакле, нашли смо само два посебна случаја (онај из § 181/I ВП и онај § 216/II ВП) код којих је законодавац ограничио ванпарнични суд у доношењу одлуке о главној ствари кад је предмет те одлуке споран, а постојање само два таква случаја најбоље поткрепљује тврдњу, да је у сваком другом случају ванпарнични суд дужан да донесе одлуку о главној ствари, макар њен предмет био споран, само ако је тај предмет изричним наређењем закона стављен у надлежност ванпарничног суда.

Из свега што смо досад казали указује нам се велика разлика између НП и ВП. Док НП стављају у надлежност неспорног суда само оне ствари, које су у принципу неспорне, а и те ствари она му одузимају ако се у току поступка изметну у спорне, докле ВП ставља у надлежност ванпарничног суда и многе ствари које су саме по себи спорне и овлашћује га да их као такве сам мериторно реши, а једино у наведеним случајевима из §§ 181/I и 216/II ВП наређује ванпарничном судији да мериторну одлуку препусти парничном суду. Даље, одлуке неспорног судије по НП су само формално правноснажне и према томе нису материјално правноснажне, већ противу њих могу странке војевати у парничном поступку. Напротив одлуке ванпарничног суда су по § 181 ВП по правилу материјално правноснажне, а противу њих може се војевати у парници једино кад је странкама посебним законским прописима ипак задржан пут парнице. А кад размотримо посебне случајеве

код којих је странкама задржано право да војују у парници противу одлука ванпарничног суда (а то би били случајеви из §§ 10, 54, 98, 101, 103, 143/II, 280/III и 296 ВП), видимо да је законодавац странкама задржао пут парнице само онда кад се одлуке ванпарничног суда оснивају на решењу каквог спорног прејудицијалног питања о којему је он сам претходно донео одлуку, што значи, да су одлуке ванпарничног суда увек материјално правноснажне кад он није сам решавао никакво спорно прејудицијално питање, већ је решавао само главно питање, а без обзира да ли је то главно питање било спорно или није. Питањем о материјалној правноснажности одлука ванпарничног суда позабавили смо се у свом чланку Материјална правноснажност одлука ванпарничног суда, штампаном у Правосуђу, свесци за децембар 1938, стога о томе питању нећемо овде опширније да пишемо, већ упућујемо на поменути наш чланак.

Ми видимо још једну разлику између НП и ВП, и то у самом њиховом називу. Јер, док НП својим називом Правила о поступању у неспорним делима указују да она регулишу само поступак у неспорним делима, дотле ВП својим називом Закон о судском ванпарничном поступку наглашава да се ту ради о једном другом поступку, који није парнични, али без обзира да ли су у његов делокруг стављене спорне или неспорне ствари. Према томе произлази да наше позитивно право означава ванпарнични поступак као решавање од стране суда оних грађанских правних односа, чије је решење законодавац допустио изван парничног поступка, али без обзира да ли су ти односи између странака спорни или неспорни.

Дакле, по нашем позитивном праву није више разлика између парничног и ванпарничног поступка у њиховој суштини: и у једном и у другом поступку решавају се спорни грађански правни захтеви, а исто тако, и у једном и у другом решавају се и неспорне ствари (тако у парничном поступку нема спорних одношаја у случају признања тужбеног тражења или одрицања од истога, у случају поравнања, у мандатном поступку, у поступку отказивања порабних уговора итд.), напослетку и у једном и у другом поступку доносе се одлуке које постају материјално правноснажне. Данас је разлика између та два поступка, у погледу предмета о којима се у тим поступцима одлучује, чисто формална: један поступак према другом стоји као опште правило према посебном; јер парнични суд је надлежан да решава о свима грађанским правним стварима уколико посебним законима није што друго наређено (§ 1 ГПП), а ванпарнични суд, обратно, само о оним грађанским правним стварима које су му изрично законским прописом стављене у надлежност (§ 1 ВП) и које су према томе одузете из надлежности парничног суда.

Све теорије које су хтеле да разлуче ванпарнични поступак од парничног по њиховој суштини, примењене на поступак по новом ВП, показују нам се нетачнима. Оне су биле тачне док су се примењивале на неспорни поступак онакав каквим нам га генеза показује почевши од римске *iurisdictio voluntaria*, па кроз средњи век, до Неспорних правила, али откад је законодавац почео да реформише неспорни поступак стављајући у надлежност неспорног судства многобројне ствари које су

опале у надлежност спорног судства, није он променио карактер тим правним стварима, које је пренео из парничног судства у неспорно, већ је тиме, обратно, променио карактер неспорног судства и од чисто неспорног судства створио један нови тип судства, које није ни неспорно ни спорно, већ хермафродитно, и које он, доследно, није више могао да назива неспорним поступком, већ га је назвао ванпарничним поступком, а тиме је уједно оборио све теорије које су се оснивале на доследном разликовању судства на спорно и неспорно. Кад је модерно позитивно право једном срушило природну границу између спорног и неспорног судства, онда питање о томе које правне ствари треба да улазе у круг парничног поступка, а које у круг ванпарничног поступка, није више питање правне филозофије, већ је питање правне политике. Према томе, данас више нема правних ствари које су по преваасходству парничне или пак ванпарничне, већ их законодавац, руководећи се целисходношћу, преноси из једног подручја грађанског судства у друго.

IV

Досад смо видели да је законодавац по ВП ставио у надлежност ванпарничног суда решавање многих спорних ствари и да је тај суд обавезао сем у наведена два случаја из §§ 181/I и 216/II ВП, да све ствари које му је он ставио у надлежност сам реши без обзира да ли он за такво решавање мора да одлучује о спорним чињеничним или правним питањима која се односе на предмет одлуке о главној ствари.

Међутим, правно питање које је предмет одлуке о главној ствари може често зависити од претходног решења каквог другог правног питања, које, узето само за себе, ванпарнични суд није овлашћен да реши, било зато што је то претходно питање из области приватног права, али је његово решење задржано за парнично судство, било да је то питање из области јавног или кривичног права. Другим речима, одлуке ванпарничних судова могу често зависити од решавања прејудицијалних питања. Тако, по § 265 ВП ванпарнични суд је надлежан да реши о захтеву ћерке да јој отац даде мираз и опрему. Одлука о главној ствари има да реши да ли је отац дужан да јој даде мираз и у ком износу. Међутим отац може оспорити да је она његова ћерка, може оспорити законитост њеног рођења, стога од претходног решења тог питања о законитости рођења зависи и одлука о главном питању да ли је отац дужан да даје мираз и у ком износу. По § 267 ВП ванпарнични суд је надлежан да донесе одлуку о развргнућу заједнице имовине која постоји између више савласника. Одлука о самом развргнућу заједнице може зависити од претходног решења спорног питања колики је удео појединог савласника у заједничкој имовини.

Сад се појављује питање у којем обиму и на који начин је ВП дозволио ванпарничним судовима да та питања решавају? О томе ВП садржи један општи пропис, § 10, који се односи на решавање прејудицијалних питања из приватног и јавног права, и неколико посебних (§§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/I, 266/I и 268) који се односе на решавање појединих прејудицијалних питања искључиво из области приватног права.

§ 10 ВП који поставља општа правила за решавање прејудицијалних питања из области приватног и јавног права гласи:

Ако одлука у ванпарничној ствари зависи од утврђења којег права или којег правног одношаја (претходно питање), ово се утврђење има, уколико посебна наређења што друго не прописују, и онда кад је ово право или овај одношај међу странкама споран, извести на чисто у ванпарничном поступку, али то утврђење има правно дејство само у том поступку.

Ако одлучивање о претходном питању зависи од утврђења спорних чињеница, може суд, по предлогу или по службеној дужности, ради утврђења права или правног одношаја упутити странке на парницу или, према приликама, на управни поступак.

ВП прави, дакле, у цитираном §-у разлику: (1) да ли претходно приватно-правно или јавно-правно питање између странака није спорно или (2) је пак оно спорно, и то (а) зато што су спорне чињенице, или (б) што је спорно само правно питање.

Имајући у виду ово разликовање, тумачењем § 10 ВП долазимо до следећег закључка:

1) Ванпарнични суд је дужан да реши сва неспорна претходна питања која се пред њим појаве, без обзира из којег су она правног домена, тј. без обзира да ли су она из домена јавног или приватног права, и без обзира да ли би иначе њихово решавање спадало у надлежност парничног судства или пак у надлежност управне власти одн. судства.

2) Спорна претходна питања из области јавног и приватног права мора ванпарнични суд да реши сам, само кад су она спорна због тога што је само правно закључивање спорно.

3) А ако су међу странкама спорне саме чињенице из којих се има извести правно закључивање о претходном питању, онда је остављено ванпарничном суду да према околностима одлучи хоће ли сам решити појављено спорно прејудицијално питање или ће пак странке ради решења тог питања упутити на надлежни поступак (парнични или управни поступак).

Дакле ванпарнични суд решава сам сва претходна питања из грађанског или јавног права кад она нису спорна. Надаље ванпарнични суд мора да решава сам сва претходна питања из грађанског или јавног права, ако је спорно само правно питање које сачињава одлуку о претходном питању, међутим ако су спорне само чињенице на којима се има оснивати одлука о претходном питању, остављено је ванпарничном суду да по свом нахођењу бира хоће ли такво претходно питање сам решити или ће странке упутити на надлежни поступак, и тако препустити иначе надлежном суду односно власти да донесу одлуку о претходном питању.

Али § 10 ВП наглашава, да напред наведено важи уколико посебна наређења што друго не прописују. А друго је прописано, као што је већ речено, у §§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/I, 266/I и 268 ВП, и по тим прописима кадгод се појави неко претходно питање из области грађанског права у њима наведено, ванпарнични суд не сме да донесе одлуку о таквим претходним питањима, већ одлуку о њима мора препустити парничном суду. На пр. по §-у 181 ВП ванпарнични суд је надлежан да донесе одлуку о дужности ванбрачног оца да плаћа свом детету алиментацију и о висини исте, међутим ако лице које је указано

WWW.UNILIB.RS

као отац, оспори очинство, ванпарнични суд неће моћи то претходно питање решити сам, као што би то иначе могао одн. морао учинити по § 10 ВП, већ ће по посебном пропису § 181/III ВП морати стараоца ванбрачног детета упутити на парницу и тако решење тог претходног питања препустити парничном суду. Или на пр. по § 266 ВП ванпарнични суд је надлежан да уреди односе између савласника у погледу коришћења, уживања и одржавања заједничке ствари, међутим ако се појави спор о самом праву савласништва појединих савласника или о величини њиховог дела у заједничкој ствари, ванпарнични суд та претходна правна питања неће моћи сам да реши већ ће њихово решење по § 266/1 ВП морати препустити парничном суду.

Морамо нагласити да цитирани §§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/1, 566/1 и 268 ВП не праве разлику (као што је прави § 10 ВП) да ли су претходна питања у њима наведена, спорна зато што су спорне чињенице на којима се та питања оснивају или је спорно само правно питање, стога ванпарнични суд мора у оба случаја кад се појави неко спорно претходно питање из тих §§ препустити његово решење парничном суду.

Као што видимо систем решавања прејудицијалних питања у ванпарничном поступку је јако заплетен. Зато се не слажемо са гледиштем Ринтелена (*Grundriss des Verfahrens ausser Streitsachen*, стр. 2—3), које одобравајући цитира г. д-р Цуља (ор. cit. стр. 592), а наиме, да је положај ванпарничног судије према спорним претходним питањима исти као и положај парничног суда на основу § 254 ГПП, те да парнични као и ванпарнични судија могу самостално испитивати и утврђивати сва још нерешена претходна правна питања јавног или приватног права, уколико је то потребно за решење самог главног питања, које се налази на решавању пред дотичним судом.

ГПП је у § 254 прописао врло прост систем за решавање претходних питања јавног и приватног права у парничном поступку. По том §-у парнични суд је дужан да реши сам сва још нерешена претходна правна питања приватног и јавног права, чије му је решење потребно за одлучивање о главној ствари, а једино ако је код надлежног суда одн. власти већ у току између истих странака поступак о таквим претходним питањима, може парнични суд да бира хоће ли сам ипак да реши то претходно питање или ће његово решење препустити надлежној власти и сачекати са одлуком о главној ствари док надлежна власт, код које је већ у току поступак о претходном питању, не донесе о том претходном питању своју мериторну одлуку. (О решавању претходних питања у парничном поступку писали смо у свом чланку: Решавање прејудицијалних питања, штампаном у Браничу, у свесци за новембар 1940 године).

Из горњег се види, да ГПП код решавања претходних питања прави разлику једино да ли је поступак о претходном питању између истих странака већ у току или није, а не прави разлику да ли су та претходна питања из области приватног или јавног права, као ни то да ли су она спорна зато што је спорно чињенично питање или је спорно само правно питање.

Кад, после свега што смо казали о систему решавања претходних питања из области јавног и приватног права у нашем парничном и ван-

парничном поступку, упоредимо та два система, указује нам се следећа разлика између њих:

1) ГПП на исти начин регулише решавање претходних питања како из јавног тако и приватног права. ВП међутим прави између њих разлику, те док за претходна питања из јавног права не чини ниједан изузетак од правила постављеног у § 10, па дозвољава ванпарничном судији да реши сва та питања или да упути странке на управни поступак кад су оспорене чињенице потребне за решење претходних питања из јавног права, дотле за претходна питања из приватног права ВП прави неколико изузетака од § 10 и у случајевима из §§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/1 266/1 и 268 не допушта никако ванпарничном суду да сам реши претходна питања из области приватног права.

2) ГПП изследан начелу диспозиције странака код иницијативе за покретање поступка о главној ствари (*non proficiscatur iudex ex officio*), не нагони странке да код надлежне власти покрену поступак о спорном претходном питању, већ допушта парничном суду да дозволи да му надлежна власт пријудуцира одлуку о спорном претходном питању само кад је код те власти већ у току поступак о претходном питању. Напротив ВП, који је већ у свом §-у 1 повредио начело диспозиције странака прописујући да ће се ванпарнични поступак покренути и по службеној дужности, дозвољава ванпарничном суду да натера странке да покрену код надлежне власти поступак о претходном питању да би му та власт прејудуцирала одлуку о претходном питању.

3) ГПП, кад допушта да парнични суд бира да ли ће сам решити претходно питање или ће сачекати одлуку надлежне власти о том питању (дакле у случају кад је поступак о претходном питању већ у току), или кад приморава парнични суд да он сам реши претходно питање (дакле, кад поступак о претходном питању није још у току), — не чини разлику да ли је претходно питање спорно зато што је спорно чињенично питање или пак зато што је спорно правно питање, већ у оба случаја поступа подједнако. Међутим, ВП прави ову разлику и приморава ванпарнични суд, да сам реши сва претходна питања која су спорна услед оспорености правног извођења, а допушта ванпарничном суду да препусти надлежној власти решење претходног питања само онда, кад су спорне чињенице на којима се то претходно питање оснива.

Као што се види, систем ВП код решавања претходних питања из јавног и приватног права је јако сложен и знатно се разликује од простог, логичног и доследног система ГПП, стога немају права Ринтелен и Џуља кад тврде, да је положај ванпарничног судије према спорним претходним питањима исти као и положај парничног суда по § 254 ГПП.

Ми не можемо да разумемо зашто је законодавцу у ВП био потребан тако заплетен систем, кад се баш ВП одликује мањим формализмом, упроштеношћу и еластичношћу.

Ми можемо да разумемо зашто законодавац није дозволио ванпарничном суду да реши понеко претходно питање, као што је то учињено у §§ 98, 99 и ост. ВП. Јер има претходних питања која као претходна

WWW.UNILIB.RS

не може да реши ни парнични суд.¹⁵⁾ Али не можемо да разумемо зашто је ВП решавање претходних питања компликовао правећи разлику између претходних питања из области јавног права и претходних питања из области приватног права. А још најмање можемо да разумемо зашто ВП прави разлику између решавања правних и решавања чињеничних питања код одлучивања о претходним питањима, и зашто је ванпарничном судији наредио да сам реши сва спорна правна питања, а дозволио му је да због спорног чињеничног питања препусти решавање о претходном питању надлежној власти.

Ово последње критикује и г. д-р Цуља (ор. cit., стр. 593—594), који између осталог каже: „...Али ни парничном суду не стоје на расположењу никаква јача или поузданија доказна средства. Шта више, ванпарнични судија је знатно слободнији при спровођењу доказа од парничног судије. Према томе чињенице, које не може утврдити ванпарнични суд у неспорном поступку, неће моћи утврдити парнични суд у грађанској парници. С друге стране могло би се озбиљно посумњати у то, хоће ли неспорни судија бити способан у једнакој мери да исправно протумачи и примени сваки па и најзамршенији административни пропис. Једино, што је ван сваке дискусије, јесте, да ће срески судија у ванпарничном поступку бити једнако способан за примењивање приватно-правних норми на конкретне случајеве, као и срески судија у парничном поступку, па да стога нема никаквог основа за упућивање на грађанску парницу оних приватно-правних претходних питања, која би и по парничном поступку спадала пред среске судове. Напротив, ако би решавање претходног правног питања спадало у искључиву надлежност првостепених зборних судова, онда се бар са гледишта Грађанског парничног поступка мора закључивати да срески судија без учешћа адвоката и без примене компликованијег поступка, који је прописан за првостепене зборне судове, не пружа довољну гаранцију да ће исправно применити дотични правни пропис на конкретни случај. Стога би можда било теоретски оправданије, кад би се ванпарничном судији била оставила слобода, да ли ће сам решити у ванпарничном поступку или упутити пред надлежну судску или управну власт решавање оних спорних претходних питања која не спадају у стварну надлежност онако састављеног суда, односно онако састављеног већа, у каквом поступа ванпарнични суд.“

Ми се слажемо с предњим гледиштем г. д-р Цуље уколико се оно односи на чињенична спорна питања, али се не можемо сложити с оним што је он рекао о спорним правним питањима. Тиме што би смо разликовали спорна претходна правна питања, за која састав ванпарничног суда одговара оном саставу власти која је у надлежном поступку позвана да мериторно решава о претходном питању, од спорних правних претходних питања, за која ванпарнични суд по свом

¹⁵⁾ Тако се у аустриској пракси сматра да парнични суд не може да реши претходна грађанска правна питања о важности брака и о законитости детињег рођења (д-р Ф. Горшић: Коментар грађанског парничног поступка, књ. I, стр. 583). Затим посебни закони могу забранити парничном суду да сам реши нека претходна питања из области јавног права и учинити зависним одлучивање парничног суда од претходног поступка код друге неке власти (в. чл. 4 бр. 15 УВП).

саставу не одговара саставу иначе надлежне власти, — ми бисмо без икакве потребе унели у, иначе компликовани систем Ванпарничног поступка код решавања претходних питања, само једну комбинацију више и тиме тај систем још више замрсили. Сем тога, такво поступање не би одговарало ни стању ствари. Сваки суд је апсолутно неквалификован да решава мериторно једно правно питање које је из његове надлежности изузето, без обзира да ли он по свом саставу личи на власт, која је позвана да о том питању решава. Разлог што једна власт не може да решава једно правно питање за које је надлежна друга власт, није у неспособности прве власти да то питање правилно реши, већ у начелу поделе власти и у уставној норми (чл. 6) да никоме не може судити ненадлежни суд. Међутим, ако један суд не може мериторно да реши правно питање стављено у надлежност другог неког суда, он по законском овлашћењу може то питање да реши као претходно питање од чијег ће решења зависити његова одлука о главној ствари. Кад се такво питање решава као претходно питање, онда се квалификованост и састав органа који решава, неће управљати према претходном питању, већ према главном питању, јер ко је квалификован да реши мериторно главно питање, квалификован је да реши и претходно питање, које се у ствари појављује као једно споредно питање у односу према главном питању, као мотив за одлуку о главном питању. Тако у парничном поступку средњи судија решава неограничено претходна питања за чије мериторно решење је он апсолутно ненадлежан, пошто та питања спадају у надлежност зборних парничних судова, управних власти односно судова и кривичних судова.

Ми сматрамо, да би законодавац у ВП најцелисходније био решио проблем о одлучивању о претходним питањима из јавног и приватног права да га је решио на исти начин како је решен у ГРПП.

Према томе не би требало дозволити да ванпарнични судови нагоне странке да оне код надлежне власти поведу, често противу своје воље, поступак о претходном питању. Разумемо да је законодавац многе правне одношаје, чије је уређење од општег значаја, одузео од диспозиције појединаца и наредио да ће се поступак о тим одношајима код ванпарничног суда покретати по службеној дужности. Али кад је већ поступак покренут и кад је ванпарнични суд уопште овлашћен да решава и претходна питања, чиме је испуњен услов да покренути ванпарнични поступак о наведеном правном одношају доведе до коначне одлуке, онда није било ни потребно ни целисходно овластити ванпарнични суд да упути странке надлежној власти ради решења претходног питања, кад оне то по сопственој иницијативи не желе да учине. Ово нарочито вреди за претходна питања из области приватног права у коме је најосновније и најистакнутије начело, диспозиције странака, и то начело треба поштовати колико је могућно и не повредити га тамо где за то нема никакве потребе. Зато би требало дозволити ванпарничном суду да решење претходног питања уступи надлежној власти, само кад је поступак о том питању код надлежне власти већ у току.

Даље не би требало разликовати решавање чињеничних питања од правних питања код одлучивања о претходним питањима, јер су

чињенична питања у нераздвојној вези са правним питањима.¹⁶⁾ Ту је наш ванпарнични законодавац испао нарочито нелогичан: Он је обавезао ванпарнични суд да сам реши сва спорна правна питања и није му дозволио да под извесним условима остави решење таквих питања за то надлежној власти. Међутим парнични законодавац допушта парничном суду, да под извесним условима (наиме кад је поступак о претходном питању већ у току код надлежне власти) уступи решење претходног питања надлежној власти и онда кад је разлог таквом поступку суда то што се не осећа довољно сигурним за решење самог спорног правног питања. Те тако испада да је ванпарнични суд позванији да решава сама правна питања од парничног суда, и ако законодавац у неким прописима ВП јасно показује да он има више поуздања у парнични суд кад решава спорна правна питања него ли у ванпарнични суд. С друге пак стране ВП дозвољава ванпарничном суду да препусти парничном суду (а и управном суду одн. власти) решавање претходних питања кад су саме чињенице спорне, и ако је ванпарнични суд далеко способнији да реши чињенично питање од парничног суда, услед чега је одлука ванпарничног суда израз већег степена материјалне истине него ли одлука парничног суда. У нашем ГПП прокламовано је начело истраживања материјалне истине, али је сам ГПП у појединим својим прописима ставио парничном судији толико препрека приликом примене тог начела и прописао му је толика ограничења и изузетке од прокламованог начела, да у ствари од тог начела мало шта остаје, тако да изгледа да то начело као правило, после толико изузетака, претставља у ствари изузетак, док многобројна отступања од начела истраживања материјалне истине претстављају правило. Г. д-р Видан О. Благојевић у својој расправи Истраживање истине у Грађанском парничном поступку и Ванпарничном поступку, дао је најпотпунију и најаргументованију критику начела истраживања материјалне истине у ГПП, и он је потпуно успео да докаже да је наш законодавац од постављеног начела истраживања материјалне истине, као правила, многобројним ограничењима и одступањима, начинио у ствари изузетак, те да оно до чега у парничном поступку долазе судови није материјална истина, већ само савршенији облик формалне истине. Међутим ВП својим § 2/II бр. 5 и 6 и 7 § 21/V и VI, те начелом официјалности постављеном у § 1, а предвиђајући мали број изузетака од начела истраживања материјалне истине постављеног у § 11, — омогућује ванпарничном судији да дође код решавања чињеничних питања до далеко већег степена материјалне истине него ли парнични судија.^{17), 18)} Зато сматрамо да је законодавац

¹⁶⁾ Д-р С. Цуља: *op. cit.*, стр. 594; д-р Видан О. Благојевић: Истраживање материјалне истине у Грађанском парничном поступку и ванпарничном поступку, стр. 23, примедба 23.

¹⁷⁾ Д-р В. О. Благојевић: *op. cit.*, стр. 22, 66 и 67.

¹⁸⁾ Нема сумње да ће се у процесном праву доћи најближе могућности проналажења материјалне истине онда када процесно право ослободи судију свих могућих правила и форми помоћу којих се та истина има пронаћи, када оно допусти судији да сам слободно пронађе начин и путеве помоћу којих ће наћи истину, и када, напослетку, буде судији допуштено да истином смарта искључиво оно што се његовом, ничим неограниченом уверењу, као истина покаже. Међутим савремено законодавство, ма колико да је у том погледу коракнуло напред, налазећи

учинио велику недоследност тиме што је, с једне стране обавезао ванпарничног судију да сам реши сва спорна правна питања код одлучивања о претходним питањима, док му је допустио да одлучивање о претходним питањима пребаци на надлежни суд одн. власт кад су оспорене чињенице на којима се та питања оснивају, и ако је баш ванпарнични судија далеко способнији да реши спорна чињенична питања.

Из наведених разлога ми се залажемо за идеју да је било најбоље да је законодавац у ВП одлучивање о претходним питањима решио на истоветан начин како је то питање решено у ГПП.

V

Досад смо гворили само о решавању претходних питања из приватног и јавног права. Међутим ВП нема изричног прописа којим би било регулисано решавање прејудисијалних питања из кривичног права, као што је § 10 ВП, који се односи само на претходна питања из приватног и јавног права. Стога по § 21/1 ВП одговор на то питање треба наћи у ГПП. А у ГПП је питање решавања тих претходних питања расправљено §§ 364 и 255. Ови прописи гласе:

(§ 364) Кад одлука о спорној ствари зависи од доказа и урачунљивости извесног кривичног дела, онда је суд везан за садржину правноснажне осуђујуће пресуде казненог суда, у колико се та пресуда односи на доказ и урачунљивост дотичног кривичног дела.

(§ 255) Ако се у току парнице појави сумња о каквом кривичном делу, које би, кад би се утврдило и пресудило, било од одлучног утицаја на одлучивање о правном спору, може веће наредити да се парница прекине док се не сврши кривични судски поступак.

Према томе ако одлука ванпарничног суда зависи од претходног решења једног питања из кривичног права (о постојању кривичног дела и одговорности извршиоца), онда треба разликовати (1) да ли већ постоји правноснажна осуђујућа пресуда кривичног суда, (2) да ли је кривични поступак правноснажно довршен без осуде, и (3) да ли кривични поступак није још уопште покренут или је још у току. У првом случају ванпарнични суд ће осуђујућом пресудом кривичног суда по § 364 ГПП бити везан уколико се она односи на постојање кривичног дела и одго-

се између две алтернативе: или да остане при начелу истраживања формалне истине или да огласи судију потпуно слободним у истраживању материјалне истине, — оно страхује више од несавршенства судије и његове самовоље, него ли од нереалности формалне истине, те стога ствара један компромис између наведене две алтернативе и прописује да ће судија истраживати истину по свом слободном уверењу, али га у том одмах везује многим правилима и формама, којима се чува од судијине самовоље, услед чега је резултат до којег кроз такав систем судија дође ипак ближи формалној него материјалној истини. У таквом систему наш ВП претставља један лепи изузетак и један велики корак унапред ка остварењу начела истраживања материјалне истине, стога се законодавцу не може опростити што је показао мало поверења у способност ванпарничног судије да реши спорна чињенична питања. Изгледа да је зато крив историјат ванпарничног судства, по коме је ванпарнични поступак био искључиво неспорни поступак, стога се и данас задржали трагови неповерења у резултат до којег ванпарнични судија долази решавајући спорна питања, а сем тога још и данас законодавац и појединци више поверења имају у правду коју ће изрећи везани судија него ли слободни судија, стога се и даље оставља парничном суду да у доста формалистичком поступку решава коначно спорне односе између грађана.

ворности извршиоца, те он то питање не сме сам да решава. У другом пак случају, кад је кривични поступак о претходном питању из крив. права правноснажно довршен без осуде (било да је донета ослобођавајућа пресуда, било да је оптужба одбијена или је кривични поступак обустављен решењем), ванпарнични суд није везан таквом одлуком кривичног суда, те је стога дужан сам да реши појављено питање из крив. права да би могао да донесе одлуку о главној ствари. И, напослетку, ако кривични поступак по претходном питању није још покренут или је још у току, остављено је по § 255 ГПП ванпарничном суду да одлучи хоће ли сам то претходно питање решити или ће препустити кривичном суду да му решење тог питања прејудуцира.

Као што се види у ванпарничном поступку регулисано је решавање претходних питања из кривичног права на истоветан начин као и у парничном поступку, пошто је ВП потпуно усвојио прописе ГПП који се односе на решавање таквих питања. Стога ванпарнични судија приликом решавања претходних питања из кривичног права неће правити разлику између спорних правних питања и спорних чињеничних питања, као што је то прописано у § 10 ВП за претходна питања из јавног и приватног права.

VI

Из свега досадашњег излагања видели смо да ванпарнични поступак није више неспорни поступак. Видели смо да су ванпарничном суду стављене у надлежност многе спорне ствари и да он мора донети одлуку о главној ствари без обзира да ли се та одлука има оснивати на спорним чињеницама или спорним правним питањима (изузети од тог правила су случајеви из §§ 181/I и 216/II ВП). Надаље смо видели да је ванпарнични суд, сем у случајевима из §§ 98, 99, 107/IV, 181/III, 256/I, 266/I и 268 ВП, овлашћен да реши сва претходна питања, а да тек изузетно он сме да пребаци на надлежни суд одн. власт одлучивање о претходним питањима. Према томе у том погледу постоји велика разлика између ВП и НП. Међутим пратећи праксу наших судова на територији Касационог суда у Београду морамо констатовати да у судству није довољно уочена ова разлика, и то на штету ВП. По чл. 28 УВП ванпарничне ствари које су дана, кад је ВП добио обавезну снагу, биле већ у току, имају се и даље решавати по прописима који су до тада важили. Како је на територији Касационог суда у Београду остао несвршен велики број ванпарничних (одн. неспорних) ствари, то ће се по чл. 28 УВП на те ствари примењивати прописи НП. Услед овога долази на територији Касационог суда у Београду до паралелне примене прописа новог и старог ванпарничног (одн. неспорног) поступка. Али кад упоредимо примену прописа ВП са применом прописа НП, видимо да се у ванпарничном поступку по ВП у погледу решавања спорних главних и спорних претходних питања примењују скоро иста начела по којима се та питања решавају у поступку по НП. Такво поступање судова не само да је противно законским прописима којима смо се у свом чланку бавили, већ се тиме у велико иде против тенденције законодавчеве у ВП, да ванпарнични поступак буде упрошћен,

брз и јевтин. Стога треба добро уочити каква су овлашћења дата по ВП ванпарничном суду за решавање спорних и претходних питања, а исто тако треба добро разликовати решавање таквих питања у ВП од решавања истих у НП, пошто су НП имала баш најнесрећније прописе у онима која регулишу решавање спорних питања: било је довољно да која од странака оспори какву чињеницу или какво право, па да се, иначе глсмазна машинерија старог неспорног поступка, сасвим укочи. На тај начин већи део предмета, за чије решење је био надлежан неспорни судија, пребацивао се на парнични суд. Последица таквог стања ствари је и сувише велики број несвршених неспорних предмета на територији Касационог суда у Београду, који су решавани по старом поступку.

Ма како да се модерни Грађански парнични поступци сматрају брзима, еластичнима и економичнима, ипак не могу да иду у корак са темпом друштвеног и привредног развитака. Грађани траже брзу правду, без сувишних формалности и сувишних трошкова. Они сматрају да им ни модерни парнични поступци такву правду не пружају, и они све више избегавају редовно парнично судство, те се све више подвргавају суђењу изабраних судова или пак прибегавају поравнањима. А законодавац, који сам увиђа да парнични поступак све мање одговара тим потребама појединаца, а не усуђујући се, с друге стране, да дира у традиционална начела парничног поступка и његове традиционалне форме, решио се на нешто друго: он је многе правне одношаје, који су се решавали у парничном поступку, а код којих се осећа потреба за брзим и простијим решавањем, пренео у надлежност судова који ће те услове боље испунити, а то су ванпарнични судови. Има још један разлог који је законодавца руководио да тако поступи: У модерном парничном поступку сачувано је још увек начело римског права: *non proficiscatur iudex ex officio*. Међутим постоји велики број правних одношаја за чије је решење везан општи интерес, и који спадају у круг оних приватних права, која су одузета од неограничене диспозиције странака, стога јавни поредак тражи да такви правни одношаји буду уређени без обзира на вољу непосредно заинтересованих појединаца. А како се то не може постићи у парничном поступку, који се покреће само на иницијативу појединаца, законодавац је, да не би дирао у то начело парничног поступка, решавање о таквим одношајима пребацио у ванпарнични поступак, који се може покретати по службеној дужности.

Кад све то уочимо и кад уочимо важност правних ствари стављених у надлежност ванпарничних судова и значај брзог решења тих ствари, онда ћемо најбоље остварити намеру законодавца кад ванпарнични поступак у пракси учинимо брзим и простим и кад престанемо да га непотребно и недопуштено кочимо упућивањем странака на парницу ради решавања спорних питања у случајевима кад је сам ванпарнични суд овлашћен да та питања реши.

Судска пракса

ЈЕДАН СЛУЧАЈ УГОВОРА, КОЈИ НИЈЕ МОГАО РЕЗУЛТИРАТИ ПРАВНИМ ДЕЈСТВОМ

Тужилац С. Д. предложио је првостепеном суду пресуду, којом ће туженик Д. М. бити осуђен да му накнади причињену штету у износу од 45.000.— динара.

Овакав тужбени захтев засновао је на следећем чињеничном стању:

„Пре избора за народне посланике од 5 маја 1935 године, уговорили су тужилац и туженик, да се кандидују за те изборе у срезу В., на листи Б. Ј. и то тако, да туженик буде кандидат, а тужилац заменик. Уговорили су још и то, да туженик, ако буде изабран, буде две године народни посланик, а по навршетку две године да поднесе оставку у корист тужиоца, како би он дошао за народног посланика на његово место. Овај споразум, вели, начинили су пред масом бирача, који су га једногласно одобрили, радујући се, што су се туженик и тужилац пријатељски споразумели.

На основу оваквог уговора, тужилац је се, поред моралног ангажовања, ангажовао и материјално, јер је туженик захтевао да и он троши, пошто ће након две године доћи за народног посланика, — што је и чинио, одлазећи у Београд, ради прикупљања бирача, који су махом печалбари и плаћајући им дангубе, као и подвоз при повратку на рад. Ово ангажовање, са другим трошковима, кошта га 45.000.— динара.

Ове трошкове је учинио само због тога, што је веровао, да ће туженик испунити уговор, који су склопили пред бирачима; а да је овај то и учинио, он би био обештећен тиме што би примао плату народног посланика.“

Туженик не признаје тужбено тражење. Није, вели, лично уговорио са тужиоцем да се он кандидује за посланика, а тужилац да му буде заменик, већ су то одлучили партијски пријатељи на једном предходном збору, па су се он и тужилац повиновали тој одлуци и кандидацији по изричној жељи пријатеља. Том приликом туженик није обећао тужиоцу, да ће, ако буде изабран за народног посланика поднети оставку на посланички мандат после две године у корист тужиоца, јер оно што он није сам имао није могао ни другом дати.

Даље је навео, да он, ни у једној прилици, није захтевао од тужиоца да за ове изборе троши од свога новца; а ако је он сам нешто око избора трошио, то није чинио ради туженика, већ само и једино ради свога личног политичког престижа, пошто је и онда имао амбиције, да се у истом срезу у будуће сам појављује као кандидат, што је доцније и учинио.

Према оваквом стању ствари сматра да није одговоран тужиоцу ни за какву накнаду штете из овога односа, а ако је тужилац можда неку малу суму новаца утрошио око ове своје кандидације као његов заменик, то је било само и једино ради његовог личног моралног ангажмана и политичког престижа међу бирачима. Предложио је одбијање тужбеног захтева.

На расправи од 1 маја 1939 год. суд је донео доказни закључак, да се проведу докази саслушањем сведока из тужбе и одговора, што је на доцнијој расправи и учинио, уз допуну изведених доказа преслушањем странака без заклетве, — а затим и изрекао пресуду којом је туженика осудио да тужиоцу накнади штету у траженом износу.

Овакву своју пресуду првостепени суд је образложио овим разлозима:

Да је како признањем странака тако и исказом испитаних сведока утврђено постојање уговора закљученог између парничара, на тај начин: да туженик и тужилац изађу на изборе од 5 маја 1935 год. заједнички — са заједничком листом; да носилац листе буде туженик а да његов заменик буде тужилац; да се овом листом за срез вежу за земаљску листу Б. Ј. и да туженик, ако буде изабран на тим изборима, буде народни посланик прве и друге године, а по истеку овога рока, да, подношењем оставке, уступи свој мандат заменику — тужиоцу, — с тим да у овом случају сваки сноси своје трошкове, које буде учинио око учествовања и рада на постизању заједничког им циља — да њихова листа буде састављена, потписана од бирача, потврђена од суда и постигне успех са победом — добијањем потребне већине. Најзад, признањем обеју парничних странака, а и исказом сведока, утврђено је, по нахођењу суда, и то да су оба парничара, као кандидати једне среске листе, трошили око припремања — састављања те листе и спровођења исте на изборима — своје новце, — од којих: тужилац Д. наводи да је потрошио 45.000.— динара

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

довођењем гласача-бирача из своје и других околних општина са стране, плаћајући подвоз, путни трошак, храну и преноћиште, а туженик М. наводи: да су ти избори и њега коштали око 300.000.— динара.

Утврдивши овако спорни уговор, првостепени суд је се упустио у правну оцену његове важности за парничаре, па је ту оцену довео у зависност од следећих питања: а) да ли је такав уговор по закону предвиђен или бар по закону допуштен; б) да ли је заснован на моралу или се противи моралу и јавном благонрављу в) да ли је познат јавном мњењу и као такав допуштен или недопуштен; г) да ли је тужилац са своје стране испунио обавезе дате овим уговором, да би имао право, ако не тражити његово извршење, а оно тражити законом предвиђену накнаду штете; д) да ли је од воље туженика зависило испуњење обавезе по овом уговору, те према томе да ли је он одговоран за накнаду ове штете тужиоцу због неизвршења уговора са своје стране или не; и) да ли тужилац самим тим није починио који преступ из закона о изборима народних посланика за подмићивање гласача.

Сва ова питања, која је суд огласио за важна по пресуђење ове правне ствари оцењена су, у првостепеној пресуди, у корист тужбене тезе а наиме да је спорни уговор допуштен по закону, да није противан моралу, да је познат јавном мњењу, да је тужилац своју обавезу испунио, да је испуњење обавезе туженикове зависило од његове воље и да тужилац уговорним радом није починио никакав преступ из закона о избору народних посланика.

Таквим дакле разлозима првостепени суд је и оправдао своју пресуду којом је удовољило тужбеном тражењу.

Поводом призива туженикова, призивни суд је нашао да је основан призивни навод, да је првостепени суд дао погрешну правну оцену спорног уговора, па је нападнуту пресуду преиначио и тужбени захтев одбио, уз следеће образложење: функције народних посланика су јавноправног карактера и као такве не могу бити предмет приватних трансакција. Избор народних посланика, трајање мандата, као и сва остала њихова права и дужности регулишу: устав, закон о избору народних посланика, закон о пословном реду у Народној Скупштини, — дакле прописи јавноправног карактера; а ниједан од ових закона нити ма који други позитивни закон не обавезују народног посланика да мора свој посланички мандат уступити своје заменику. С обзиром на изложено нису допуштени никакви приватноправни уговори који се тичу посланичке функције, па ни уговор који су тужилац и туженик закључили о уступању мандата, јер је такав уговор противан § 13 Грађанског законика, те не може ни произвести никакву законску последицу.

Противу овакве пресуде призивног суда тужилац је уложио ревизију али му она није уважена.

Ревизионе наводе, оценио је ревизијски суд овако.

Не стоји разлог из т. 4 §-а 597 ГПП — погрешна правна оцена ствари, јер се у томе што призивни суд није узео у обзир да је туженик учинио овде једну превару према тужиоцу и да стога овај има право на накнаду штете, јер да је он знао да туженик неће поднети оставку, као што је обећао, он — тужилац не би ни трошио свој новац за довођење бирача. Истакнути ревизијски разлог не стоји стога, јер је правилно гледиште призивног суда: да нису допуштени никакви приватноправни уговори који се тичу посланичке функције, па ни уговор који су закључили тужилац и туженик о уступању мандата и да је тај уговор противан § 13 Грађанског законика када као такав не може произвести никакву правну последицу.

Не стоји да је ни истакнути ревизијски разлог из т. 2 § 597 Грађ. пост. — недостатак који је спречио да се правна ствар исцрпно претресе и темељно оцени — што призивни суд, узимајући правилно да је закључени уговор недопуштен, није ни могао да се осврће на чињенице које износи ревизија.

Д. Н. С.

**КАД ПРИЗИВНИ СУД ПОНИШТИ ПРЕСУДУ ПРВОСТЕПЕНОГ СУДА ЗБОГ СТВАРНЕ
НЕНАДЛЕЖНОСТИ, ОН ЈЕ ДУЖАН ЈЕДНОВРЕМЕНО ДОНЕТИ И ОДЛУКУ О
ОДБАЧАЈУ ТУЖБЕ**

Тужилац Петар поднео је Среском суду у Н. својинску тужбу противу туженика Микље и других, наводећи: да он на свом имању има воденицу и јаругу, а овом јаругом која целим својим током пролази његовим имањем служе се и туже-

WWW.UNILIB.RS

ници за окретање њихове воденице која се налази подаље од тужиоачеве воденице. Туженици су тужиоца сметали у искоришћењу ове његове јаруге и воденице тиме, што су у горњем делу хтели јаругу да раздвоје у два крака услед чега је рад тужиоачеве воденице престао, јер је вода променила правац и заобишла тужиоачеву воденицу.

Тужилац је зато поднео Среском суду тужбу, тражећи на основу §§ 211, 216, 217 и 806 грађ. зак. да суд пресудом утврди његово право својине воденице и јаруге и право коришћења воде за ово из речице која тече преко његовог имања.

Туженици су тврдили, да они овим својим поступком нису ограничили обим тужиоачевог права коришћења воденице и воде, јер је, веле, такво стање било и пре подизања тужбе. Признали су, да се заиста воденица, јаруга као и река налазе на тужиоачевом имању.

Срески суд усвојио је тужбени захтев и пресудом својом од 4-X-1939 год. П—72/39 утврдио право својине тужиоачево на јаруги, воденици, као и право коришћења воде за ове у смислу §§ 211, 216, 217 и 806 грађ. зак. без штете по постојеће право службености тужених на тој јаруги тужиоачевој — §§ 331 и 341 грађанског закона.

Међутим, по призиву тужених Окружни суд у Н. закључком својим од 1 фебруара 1940 год. Пл. 27/40 укинуо је предњу пресуду Среског суда као ништавну, као и цео поступак због стварне ненадлежности Среског суда и вратио ствар првостепеном суду на даљи рад по закону. Окружни суд образложио је овако свој закључак: „Из чињеничног стања као и основа спора види се, да је овде у питању чиста пољска службеност, јер је коришћење ове воде намењено једном пољском добру, а истим се ограничава коришћење воде опет једног пољског добра — § 334 ал. 1 грађ. закона.

У смислу чл. 7 уводног закона за гр.п.п. општински судови у погледу своје надлежности у грађанским споровима задржавају своју надлежност и по ступању на снагу грађ. парничног поступка за Краљевину Југославију све донде, докле Министар правде не пропише уредбом надлежност истих. Општински судови у смислу § 6 грађ. суд. поступка за Краљевину Србију у вези чл. 15 уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти надлежни су за расправљање и пресуђење спорова око пољских службености, те је првостепени суд нападнуту пресуду донео као апсолутно ненадлежан.

Како се призивна пресуда напада и због разлога ништавности, то је призивни суд и по службеној дужности нападнуту пресуду укинуо у нејавној седници као ништавну као и цео поступак у смислу §§ 564, 565, тач. 7, 567 и 571 тач. 3 грађ. парн. поступка.

Противу овог закључка призивног суда тужилац је изјавио рекурс Касационом суду, али је Касациони суд закључком својим рек. 294/40 од 10 јуна 1940 год. одбацио рекурс као недопуштен са разлога, што призивни суд нападнутим закључком није одбацио и тужбу у смислу § 613 бр. 2, нити задржао правноснажност у смислу § 613 бр. 3. гр.п.п., те се због тога изјављени рекурс појављује као недопуштен.

Према нашем мишљењу призивни суд је у конкретном случају повредио и материјални и формални закон.

Материјални закон повредио је тиме, што је нашао да је овде у питању чиста пољска службеност. Међутим, призивни је суд изгубио овде из вида основну чињеницу, да је предмет службености увек туђа ствар и да нико на својој ствари не може имати службеност (*Nemini res sua servit*).

У конкретном случају тужиоачева воденица и јаруга као и поток из кога воду за ово узима, налазе се на његовом имању, те је искључена свака службеност његова на овима.

Тужилац је тужбом тражио констатацију права својине и обим његовог искоришћавања, без штете на постојећу службеност тужених коју на тужиоачевом имању имају — §§ 211, 216 и 217 у вези § 806 грађ. закона.

Формални закон призивни је суд повредио тиме, што, укидајући првостепену пресуду и цео поступак који јој је претходио због апсолутне ненадлежности првостепеног суда, није у смислу § 572 од. I. гр.п.п. једновремено донео и одлуку о одбачају тужбе.

Према § 572 од. I. гр.п.п. ако се првостепена пресуда укине због ништавости, а због тога није потребна даља расправа за одлучивање о ствари (§ 571 бр. 5 и 6), онда ће се одбацити тужба у колико досеже ништавност.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Када је у конкретном случају позивни суд укинуо нападнуту пресуду, због апсолутне ненадлежности првостепеног суда, као и цео првостепени поступак који јој је претходио, услед чега код првостепеног суда није потребна, нити је пак могућа, никаква даља расправа о ствари, онда је позивни суд био дужан да на основу § 572 од. I. гр.п.п. једновремено истим закључком одбаци и тужбу, а не да на основу § 572 од. II. гр.п.п. враћа ствар првостепеном суду ради даљег поступка, јер је првостепени суд оглашен за апсолутно ненадлежан, те никаква даља расправа није потребна нити могућа.

Није могуће у конкретном случају поделити надлежност између позивног и првостепеног суда за доношење одлуке из § 572 од. I. гр.п.п. тако, да позивни суд донесе одлуку о нападнутој пресуди, позиву и поступку, а да одбачај тужбе препусти првостепеном суду (ако је на то позивни суд мислио), јер би се на тај начин странци ускраћивало право да се користи употребом правног лека надлежном суду у смислу § 613 бр. 2. гр.п.п. противу одлуке позивног суда. На име: ако позивни суд укине пресуду првостепеног суда због ништавости и одбаци једновремено и тужбу у смислу § 572 од. I. гр.п.п., онда незадовољна странка има права рекурса Касационом суду на основу § 613 бр. 2 у вези §§ 3 и 4 гр.п.п., али ако позивни суд, као у конкретном случају, не донесе једновремено и одлуку о одбачају тужбе, већ ствар врати првостепеном суду на основу § 572 од. II. гр.п.п., онда се тиме странци ускраћује да изјави надлежном Касационом суду рекурс по § 613 бр. 2, ако позивни суд у смислу тач. 3 § 613 гр.п.п. исти не дозволи и не задржи правноснажност свога закључка, што у конкретном случају позивни суд такође није учинио.

Шта би у овакој ситуацији могао сада да ради првостепени суд? — Могао би да врати акта позивном суду под претпоставком, да је он омашко пропустито да одбаци и тужбу, да позивни суд допуни свој закључак и у огледу одбачаја тужбе, али ако није у питању омашка, те позивни суд одбије да допуни свој закључак онда би се у том случају појавио сукоб надлежности, који по закону није могућ између првостепеног и позивног суда.

У том случају првостепеном суду остало би једино, да донесе свој закључак о одбачају тужбе на основу §§ 39 и 41 гр.п.п., противу кога би тужилац могао изјавити рекурс Окружном суду као позивном, дакле, оном истом судском форуму који се је већ у ствари унапред изјаснио о судбини тога евентуалног рекурса, приликом одлучивања о позиву...

На овај начин не поступајући по § 572 од. I. гр.п.п. у погледу одбачаја тужбе, позивни суд је у ствари лишио тужиоца могућности употребе рекурса по § 613 бр. 2. гр.п.п. надлежном Касационом суду, који би имао том приликом расмотрити и основаност закључка позивног суда са материјално правне стране.

Увађењем овакве погрешне праксе, штетили би се интереси странака и ограничавала њихова процесна права у грађ. судском поступку, те би надлежним путем требало то отклонити, када у закону није могућ сукоб надлежности између првостепеног и позивног суда, нити су могући противрразлози првостепеног суда.

Андрија Р. Лакић

старешина Среског суда — Доњи Милановац

УЛОЗИ СА УЛОЖНИХ КЊИЖИЦА КОЈЕ ГЛАСЕ НА ТУЂЕ ИМЕ, СВОЈИНА СУ ОНОГА НА ЧИЈЕ ИМЕ ГЛАСИ КЊИЖИЦА. КОРИСНИКУ ЈЕ НА ОВАЈ НАЧИН ИЗВРШЕНА СИМБОЛИЧКА ПРЕДАЈА ПОКЛОНА У СМ. § 565 ГРАЂ. ЗАК.

Тужилац је у тужбу навео да му је син још 1922 године предао 150.000.— динара на располагање. Тај новац је тужилац уложио код Државне хипотекарне банке, делом код Главног савеза српских земљорад. задруга, а делом и код Јадранско-понунавске банке. Каснијим уштеђевинама првобитно уложене суме порасле су и то код Држ. хипотекарне банке на 178.974.— динара, код Главног савеза срп. земљор. задруге на 51.118.— динара и Јадранске банке на 17.690.— динара. Све ове суме тужилац је уложио на име своје кћери Милане, али је са уложеним новцем слободно располагао, новац често подизао и књижице држао код себе. Тај новац како тужилац наводи, он није поклатио својој ћерки Милани, јер је као што је напоменуто већи део овог новца припадао његовом сину, а новац је улагао на име своје кћери да би је свуда приказао као имућну девојку не би ли јој тако порасле шансе за бољу удају, затим да задржи додатке на пензију, јер би ове изгубио кад би се утврдило да има своје имовине и најзад што је своје дете волео те јој је на тај

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

начин указивао пажњу. Али 1937 године избили су сукоби између тужене Милане и њеног оца, па је она издала налоге свима горе напоменутим заводима да више не исплаћују тужиоцу новац са ових књижица, него само њој као јединој власници. Истовремено тужена Милана тужила је суду и тужиоца-оца и тражила да јој врати подигнутих 111.600.— динара. Тужилац је у својој тужби коначно предложио суду да донесе пресуду за утерђење којом ће се утврдити да је сав уложени новац његова својина, а не тужене Милане.

Тужена Милана са своје стране у одговору на тужбу навела је да су неистинити наводи њеног оца — тужиоца, да је првобитна сума од 150.000.— динара својина њеног брата, а тужиоцевог сина и да је тужилац имао право располагања овим новцем. Тај новац је добивен продајом куће њене мајке коју је наследио њео брат. Па како је њена мајка пре смрти изјавила да би желела да њена кућа или новац од продате куће припадне њој-Милани за удомљење, то је њен брат поштујући жељу своје мајке тај новац дао оцу за удомљење своје сестре. Зато сматрајући и сам да је то новац ћеркин, тужилац га је уложио код горњих завода на њено име, а не са разлога које је тужилац навео. Књижице су биле код тужиоца јер је он њео отац, о њој се старао, у кући с њом живео, те није ни постојала бојазан од њега-тужиоца. Он је свестан да је дужан да удоми своју кћер те и сам у виду поклона додавао извесне суме већ уложеним сумама, па се тако и дошло до означених сума. Па како је тужилац према оваком стању ствари подижући суму од 111.600.— динара подигао новац који је њена својина, то је предложила не само да јој врати књижице које неовлашћено држи, него да јој врати и ову подигнуту суму.

Први суд је претходно утврдио: да је сав новац улаган на име тужене Милане, да је новац који је тужилац улагао био делом својина његова, а делом његовог сина, који је до истог дошао наслеђем мајке. Ово су неспорне чињенице. Спорно је питање: да ли је тужена Милана самим тим што је новац полаган на њено име постала власник овог новца, или је тужилац остао и даље сопственик свога дела, а његов син свога дела. Из целокупног доказног материјала први суд је стекао уверење да је спорни новац путем поклона од оца постао својина тужене Милане, јер је тужилац као отац желео да обезбеди своју неудару и незбринуту кћер. Први суд је даље установио да је тужилац са новцем који је добио од сина могао слободно да располаже, како је пред судом и сам тужиоцев син изјавио, те је и поклоне могао чинити, па се има узети да је својој кћери чинио поклоне не само са својим, него и оним првобитно синовљевим новцем. Па како поред тужиоцеве воље да чини поклон, постоји и прећутни пристанак Милане да овај поклон прими, то су испуњени сви услови за пуноважно закључивање уговора о поклону — §§ 561 и 562 ГЗ. Овај уговор о поклону пуноважан и у смислу § 226 ГЗ, јер самим уговором дат је и правни основ правном послу поклона, а самим улагањем новца на њено име остварен је и пуноважни основ прибављања, те тако и тужена била доведена у однос према ствари, у однос какав треба да постоји између господара и ствари.

Што се тиче противтужбе тужене Милане да јој отац врати подигнутих 111.600.— динара, који је он током времена подизао са књижица које гласе на њено име, први суд је стао на гледиште да тужилац-отац није дужан на повраћај овог новца, јер кад је туженој Милани било познато да њен отац повремено подиже новац који је њен и да се свему томе није противила, значи да тужилац није неовлашћено подизао новац, већ је то чинио прећутним пристанком и сагласношћу тужене Милане. Ово нарочито с обзиром да је њој било познато да њен отац подиже новац од 1933 године, а она издала налог заводима да му више не издају новац тек 1937 године, што значи да је до ове забране тужилац могао слободно располагати овим новцем. Са ових разлога први суд је и одбио противтужилу Милану да јој отац врати подигнутих и утрошених 111.600.— динара.

На овакву пресуду уложили су призиве Апелационом суду обе парничне странке. Тужилац поред осталих призивних навода истиче и навод погрешне правне оцене спorne ствари, како у погледу питања располагања новцем од стране тужиоца, тако и у погледу питања пуноважности уговора о поклону. Тужилац сматра да он није имао пуноважно пуномоћје у см. § 614 ГЗ да слободно располаже добивеним новцем од сина, па да према томе чини и поклоне, а с друге стране сматра да самим тим што је новац улагао на име кћери није уговор о поклону перфектан, јер овај уговор је по тужиоцу формалан уговор, код кога је потребна формалност тј. стварна предаја новца туженој ћерки, па би се сматрало да га је добила на поклон. Повређен је дакле пропис § 564 ГЗ. Зато је и предложио да се овака пресуда у целости укине.

Тужена ћерка у своме призиву напада пресуду првог суда што је донео одлуку да њен отац-тужилац није дужан да јој врати подигнутих 111.600.— динара, а међутим стао на гледиште да је улагањем новца на уложну књижицу овај постао у виду поклона њена својина, те да тужилац није био од кога овлашћен да располаже њеном својином.

Апелациони суд као призивни оцењујући ове призивне наводе нашао је да су неосновани, а да је први суд дао правилну правну оцену ове правне ствари. Јер кад је тужиоца син као сведок по овој ствари изречно изјавио да је својих 150.000.— динара дао своме оцу на слободно располагање, то значи да је тужилац могао слободно располагати са овим новцем, па и поклоне чинити, као што је то и учинио, уложивши овај новац на име своје кћери. Ово с тога што је новац предат на располагање тужиоцу постао његова својина, па је он тај новац и могао употребити као сопствен новац, што значи да га је могао и поклонити — § 192 ГЗ. Према томе није било потребно нарочито пуномоћје тужиоцу од сина у смислу § 614 ГЗ, кад је син сам изречно изјавио да је овај новац дао оцу на располагање.

Питање се поставља да ли је уговор о поклону перфектан и са формалне стране исправан кад није уследила предаја новца онако како то призивалац истиче. Призивни суд је нашао да је уговор о поклону пуноважан и у писменој форми закључен, те да не постоји погрешна примена § 564 ГЗ. Јер кад је тужилац улагао новац на име тужене кћери Милане и књижице гласе на њено име, а она није ничим доказала да не жели поклон од поклонодавца, већ напротив прећутно пристала на овај поклон, то је самим улагањем новца на њено име склопљен писмени уговор о поклону између ње и тужиоца-оца, па су тиме испуњени сви услови из § 564 ГЗ и она постала власник овог новца по основи писменог уговора о поклону.

Што се тиче противтужиљиног призива и навода да је погрешна одлука суда и да тужилац није дужан да јој врати подигнути новац, призивни суд сматра да је овај навод неоснован. Кад је тужиљи Милани било познато, како је утврђено, да њен отац још од 1933 године подиже повремено новац са књижице које гласе на њу и када није протестовала против тога, него се тек 1937 године успротивила томе и издала налоге заводима да више не издају новац њеном оцу, она је прећутно овластила тужиоца да новац подиже, а њим располаже и употребљава га по своме нахођењу, па је први суд правилно поступио што је одбио тужиљу од тражења повраћаја суме од 111.600.— динара. Зато је Апелациони суд прихватајући правно схватање првог суда и потврдио пресуду овог суда, не уважавајући оба призива као неоснована.

Обе парничне странке, и тужилац-отац и тужена Милана односно противтужиља улажу ревизију Касационом суду. Тужилац напада пресуду призивног суда у целини са разлога: 1) што је пресуда призивног суда заснована на претпоставкама противним парничним списима — т. 3 § 597 ГРПП и 2) што је призивна пресуда заснована на погрешној правној оцени спорне ствари — т. 4 § 597 ГРПП. Заснивање пресуде призивног суда на парничним претпоставкама ревидент-тужилац налази у томе што је призивни суд за подлогу свога уверења да је тужилац спорни новац туженој поклонити узео само исказе једног сведока и то не у целисти, већ издвојено само један фрагментарни део овог исказа и дао му произвољни смисао и тумачење, које је потребно за овакву пресуду. Ценећи овај ревизијски навод Касац. суд је нашао да је неоснован, јер призивни суд није засновао своју одлуку само на исказу овог сведока, него и на исказима других сведока и самих странака, тако да је неосновано ревидентово резонување да је призивна пресуда заснована на претпоставкама.

Погрешну правну оцену ревидент је нашао и у томе што је призивни суд потврђујући пресуду првог суда погрешно нашао да је спорни новац тужилац поклонити својој кћери Милани, када према нахођењу ревидента уговор о поклону не постоји, јер нису испуњени услови за постојање овог уговора: предаја ствари, сагласност воља, као и да је поклон у овом случају условљен браком тужиље, кога овде нема. Према нахођењу Касационог суда неоснован је и овај ревизијски навод. „Суд је утврдио да је тужилац спорни новац по уложним књижицама дао туженој не под условом да се она уда, већ је то само био један од мотива тога давања. Осим тога призивни суд је правилно на основу утврђеног чињеничног стања нашао да је спорни новац својина тужене Милане, и да је овде симболичка предаја спорног новца, јер је тужена дошла у посед оног новца самим тим што су књижице гласиле на њено име — § 288 ГЗ.“

Што се тиче навода да новац којим је тужилац чинио поклон тужиљи није био својина тужиоца, него његовог сина, те да у см. § 565 ГЗ тужилац и није могао

WWW.UNILIB.RS

Учинити поклоне новцем који није његов, утолико пре што, и да је то могао чинити, није био овлашћен да ово чини у см. § 614 ГЗ, Касац. суд је нашао да је пресуда позивног суда и у том делу правилна и на закону основана. Јер кад се из јасне изјаве сина тужиоцевог као сведока јасно види да је он тај новац дао оцу на слободно располагање, како се син текстурално и изразио, онда је јасно да је тужилац могао пуноважно располагати овим новцем, па и поклоне чинити, те да је тужилац баш у смислу § 614 ГЗ са изречним овлашћењем сина и располагао новцем у најбољој намери дајући га својој ћерки, па да према томе и отпада приговор да је тужилац чинио поклоне са новцем који није његов, кад је то, и да није тако, могуће у см. § 614 ГЗ.

Узимајући у разматрање равизију противтужиље Милане, којом напада пресуду позивног суда што је суд у погледу њеног тужбеног тражења да јој отац врати подигнутих 111.600.— динара, пошао од претпоставке да је она прећутно пристала и одобрила да њен отац подиже новац — т. 3 § 597 ГРПП и да према оваквом становишту и није дужан да јој врати овај новац. Касациони суд налази да је овај ревизијски навод неоснован. Јер кад је и сам позивни суд утврдио да је тужена Милана знала да њен отац повремено подиже новац са њених књижица и она се томе све до 1937 године није противила, јасно је да из тога произлази да је она свога оца овластила да новац може подизати, па да према томе и не стоји ревизијски навод из т. 3 § 597 ГРПП. Природно је да из оваквог чињеничког стања произилази да су правилне правне оцене ове ствари и првог и другог суда: да тужиља по противтужби нема права на тражење повраћаја утужене суме од 111.600.— динара.

Касациони суд је с обзиром на овакво схватање потврдио пресуду позивног суда не уважавајући ревизију тужиоца и тужене Милане као противтужиље. (Пресуда Касац. суда од 8 новембра 1940 год. Рев. бр. 1946).

Илија Д. Илић

Страно правосуђе

ОДГОВОРНОСТ ЖЕЛЕЗНИЦЕ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ

Један интересантан случај из швајцарске судске праксе претставља ниже наведени случај.

Прошле године догодио се нресећањан случај на једној малој швајцарској железничкој станици, чије су жртве биле две сестре, које су становале недалеко од станице крај железничке пруге.

Шеф станице, који је становао у истој кући, дозволио им је да се у место јавним путем к станици служе редовно једним непосредним прилазом који се је налазио поред првог колосека, док су возови обично ишли другим колосеком.

На дан када се догодила несрећа, хтеле су сестре да оду до станичне зграде како би дочекале воз који је долазио. Пошто је била пољедица морале су оне да обрате сву пажњу на земљиште преко кога су прелазиле, да не би склизнуле.

Воз који је иза њих долазио овога пута је изузетно возио преко скретнице на колосек I, при чему је возовођа давао и прописани сигнал, али на шта пролазнице нису обратиле пажњу, сматрајући да воз улази у станицу на колосек II. Када је то возовођа видео, он је коначно успео да воз заустави, али је било већ доцкан. Једна сестра је од машине одбачена у страну, а другој су точкови отсекли леву руку.

Повређене сестре тужиле су железничко друштво за накнаду. И то, једна је тражила 50.000 франака, а друга 25.000 франака накнаде штете и обе заједно 3.000 франака накнаде за лекарску и болничко лечење.

Правостепени суд утврдио је сукривицу повређених и умерио је обавезу одговорности железнице за једну четвртину. Железничко друштво осуђено је да накнади три четвртине штете и да тужиљама плати 1.500 франака за третрпљене болове, јер по швајцарском Закону о одговорности железнице од 1905 године одговоран је сопственик железничког предузећа за накнаду штете учињене смрћу или повредама при железничком саобраћају, ако се несрећа није догодила кривцом погинулог или повређеног. Према томе железница је само тада потпуно ослобођена одговорности, ако је кривица погинулог или повређеног једини проузроковач несрећног случаја — чл. 1 Зак. о одговорности железнице.

Ако је пак погинуло или повређено лице делимично криво за несрећни случај, може суд уважавајући све околности да према приликама умери тражену отштету — чл. 55 Зак. о одговорности железнице.

Ово делимично ослобођење од терета накнађивања железнице наступа само онда, ако је осим кривице жртве несрећног случаја било и кривице железнице. А то је био случај у овом спору.

Апелациони суд у Фрајбургу по уложеном призиву усвојио је гледиште првостепеног суда, али је друкчије оценио удео појединих чинилаца у овом несрећном случају.

Мора се прихватити, вели Апелациони суд, да постоји тешка кривица повређених у овом случају. Обе тужиље ишле су дуж самог колосека I, знајући, да није увек, али ипак с времена на време неки воз пролазио овим колосеком. Оне су чуле хуку воза, који се приближавао иза њихових леђа. Али се оне ни после поновног сигнала локомотиве нису окретале, само зато што су оне веровале као сигурно да воз иде преко другог од њих удаљеног колосека, чиме су оне испољиле велики степен нехатности.

Теже је било одговорити на питање, да ли кривица железнице није у томе, што је шеф станице дозволио тужиљама, уосталом као и другим лицима, да се редовно служе службеном стазом.

Ако је на то питање негативно одговорено, то је учињено стога, што је ова дозвола дата двома одраслим личностима, код којих је шеф станице утолико пре могао да претпостави придржавање свих мера опрезности при пролазу стазом, јер је једна тужиља била учитељица а друга нудиља, дакле обе интелигентне особе.

Осим тога овде није била у питању железничка пруга са великим саобраћајем, већ само једна обласна железница са малим прометом.

Најзад тужиље су знале, да ако се том дозволом користе, предузимају тиме и извесан ризик.

Према томе осим претежне кривице тужиља долази овде у обзир као даљи узрок несреће саобраћајна опасност, која се испољила у томе, што воз, на дан када се догодио несрећни случај, изузетно за свој улаз у станицу није употребио главни колосек II, већ споредни колосек I.

При оцени ових проузроковача несреће уважен је призив туженог железничког друштва и пресуђено је, да тужено друштво има да накнади само једну четвртину штете, а тужиље имају да носе три четвртине штете. С обзиром на кривицу тужиља отпале су и претпоставке за досуду накнаде за претрпљене болове.

Ову пресуду Апелационог суда оснажио је и највиши Савезни суд.

Изнесећи предњи случај грађанске одговорности у Швајцарској, потребно је да укажемо на недавно изашлу одличну расправу г. д-ра Видана О Благојевића, адвоката, под насловом „Неколико напомена по питању грађанске одговорности“, у којој је концизно изложено у вези са иностраним правом како је у Југославији нормирано питање о накнади штете у железничком, поморском и ваздухопловном саобраћају, а нарочито о накнади штете причињене моторним возилима, све са односом судском праксом и објективном критиком исте.

Како се због великог развоја модерних превозних средстава дешавају све више несрећних случајева, који се расправљају пред судовима, то ће књига г. д-ра Благојевића бити један потребан приручник у таквим приликама, утолико пре што је наша правна литература веома оскудна делима из ове специјалне правне гране и писац за свој уложени труд заслужује нарочиту похвалу.

Д-р Милорад Антоновић, адв.

Службени део

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

Седница од 5 фебруара 1941 године

Одобен је упис у именик адвоката: Трпковићу Андреји са седиштем у Београду и Јовановићу Миловану са седиштем у Неготину.

Одобен је упис у именик адвокатских приправника: Петровићу Др. Миливоју код адв. Матића Зарија у Београду са почетком вежбе од 13-XI-1941 год.; Рајићу

Људевиту код адв. Бошковића Драгомира у Београду са почетком вежбе од 23-I-1941 и Деклићу Драгутину код адв. Марковића Ч. Боровоја у Београду са почетком вежбе од 27-I-1941 год.

Избрисани су из именика адвокатских приправника: Руски Славко под 5-II-1941 због преласка на територију друге коморе; Ристић Александар под 1-I-1941 због преласка на територију друге коморе и Томашић Вељко под 29-I-1941 по одјави принципала.

Седница од 19 фебруара 1941 године

Одобрена је президијелна одлука о брисању из именика адвоката Леви-а Гаврила под 24-XII-1940 год. због смрти (преузиматељ Мешулам Рафаило, адв. из Београда).

Одобрено је пресељење адв. Овадији Јакову из Сопота у Београд, с тим, да пресељење може извршити одмах по публиковању огласа у Службеним новинама, а за преузиматеља одређен му је Чобановић Милан, адв. из Сопота.

Избрисани су из именика адвоката Петровић д-р Миодраг из Шапца под 28-I-1941 због ступања у државну службу, а за преузиматеља одређен му је Светислав Савић, адв. из Шапца; и Беловуковић Милан из Шапца под 19-II-1941 због одрицања од права на вршење адвокатуре без преузиматеља.

Одобрен је упис у именик адв. приправника: Параносу Илији код адв. Бојанића Антуна у Београду са почетком вежбе од 15-II-1941; Мунку Филипу код адв. Раичковића Петра у Београду са почетком вежбе од 8-II-1941; Милићевићу Љубомиру код адв. Трифунковића Милана у Трстенику са почетком вежбе од 3-II-1941; и Васиљевићу Православу код адв. Влајића Миодрага у Крагујевцу са почетком вежбе од 18-II-1941 год.

Избрисани су из именика адв. приправника: Јевтић Добривоје под 22-IV-1940 и Ћуковић Лука под 4-II-1941 због ступања у државну службу.

Заменик претседника Милан Живадиновић саопштава да је, у смислу Одлуке Одбора Коморе од 29 јануара 1941 год., на дан 4 фебруара 1941 год. посетио, заједно са члановима Одбора Др. Ивом Рибаром, Луком Пешићем и Миодрагом Поповићем, Министра правде, ради улагања протеста због намераване сеобе Среског суда за град Београд у нову зграду у Сарајевску ул. бр. 11 у Београду и у циљу поновног покретања питања о смештају судова у Београду уопште. Том приликом Министар правде је изјавио, у погледу Среског суда за град Београд, да се и он слаже са Одбором Коморе да није учињен добар избор са зградом у Сарајевској улици, како с обзиром на број и распоред просторија, тако и с обзиром на место, где се зграда налази. У вези са овим, Министар је изјавио да он неће ни у ком случају дозволити суду да се сели у ову зграду. С друге стране, Министар је изложио да постоји могућност да се узму под закуп друге зграде и да ће он у случају тешкоће око исељења закупца донети специјалну Уредбу ради смештаја Среског суда за град Београд.

Што се тиче подизања зграде за смештај свих судова у престоници, Министар је изјавио да је у циљу подизања Палате правде, током последњих година, продужен рад око експропријације имања у Краља Александра улици (продужење кафане „Гргеч“ преко пута Правног факултета), али да је предмет експропријације застао, јер се Окружни суд за град Београд, у вези жалбе неколицине сопственика, огласио као ненадлежан за решавање по овом предмету. После овакве одлуке Окружног суда за град Београд, Министар правде тражио је од Касационог суда да реши питање надлежности и по обавештењима које је добио, Касација је стала на гледиште да је Окружни суд за град Београд надлежан да донесе одлуку по овим жалбама. Што се тиче смештаја судова у згради, која има да се сазида на овоме месту, Министар је изјавио, да ће у тој згради бити смештени: Касациони суд, Апелациони суд, Окружни суд за град Београд и Министарство правде, а за Срески суд за град Београд имала би се подићи друга грађевина. Са наше стране, изјавили смо да налазимо да би требало да у исту зграду буде смештен и Срески суд за град Београд, а у колико је то немогуће да се у продужењу будуће Палате правде подигне и зграда за овај суд. Тим поводом смо напоменули да би се за Срески суд за град Београд могло још одмах приступити подизању зграде у делу истог имања у Хартвиговој улици. У вези ових напомена, Министар је одговорио да ће се ове сугестије у границама могућности узети у разматрање.

Своје саопштење заменик претседника Живадиновић завршио је тиме да је ова посета била од интереса и ако је истога дана по подне Министар правде разле-

шен од дужности и стављен на расположење, јер смо дознали извесне ствари које нам могу бити од користи у вези са даљим радом на овом послу. У исто време потсетио је присутне, да сутра, тј. 6 ов. мес., у 11 часова треба да се, по истој ствари, посети Претседник општине, те позива чланове да у одређено време буду у претседничком кабинету.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У СКОПЉУ

На седници ужег Одбора ове Коморе, одржаној на дан 18 новембра 1940 год. којој су присуствовали: претседник Драгутин Тасић, чланови Одбора Крунислав Органџијевић и Благоје Поповић и члан секретар Стеван Тривунац, донесене су следеће одлуке:

Уписани су у именик адвокатских приправника:

Дева Неџиб код Николе Пајовића, адвоката из Косов. Митровице;
Димитрије Манчевић код Димитрија Х. Глигоријевића, адвоката из Штипа;
Љубомир Јевремовић код Михаила Михаиловића, адвоката из Штипа;
Брисани су из именика адвокатских приправника:

Стеван Марјановић из Ниша, због ступања у стални кадар;

Нарцис Брицкај, из Ниша, који је у своје време на територији друге Коморе уписан у именик адвоката;

Димитрије Капсаревић из Скопља због ступања у државну службу;

Драгољуб Бојовић из К. Митровице, по одјави принципала;

Велизар Пешић из Ниша, по одјави принципала.

Уписани је у именик адвоката Јурај В. Гатин адвокат из Параћина, са седиштем у Лесковцу.

Одређен је Велибор Берисављевић адвокат из Гњилана за заменика отсутном Богдану Тодоровићу адвокату из истог места.

Да се изда уверење о стажу Драгославу Станишићу, адвокатском приправнику из Скопља.

Да се Одбор ове Коморе слаже са мишљењем Савеза Адвокатских Комора у његовом акту бр. 24-40 од 11 новембра 1940, да сада није време за предложеној измену закона о адвокатима.

Предложени су по тражењу пореских власти чланови и заменици Рекламационих пореских одбора за наступели трогодишњи период.

На седници ширег Одбора ове Коморе, одржаној на дан 22 децембра 1940 год. којој су присуствовали: претседник Драгутин Тасић, чланови: Павле Милићевић, Александар Христић, Милован Крчић, Бора Јанковић, Крунислав Органџијевић, Богдан Поповић, Бранко Аћимовић и члан секретар Стеван Тривунац, донесене су следеће одлуке:

Примљене су и одобрене одлуке ужег Одбора Коморе.

Уписан је у именик адвоката Миодраг В. Раденковић, са седиштем у Нишу. Брисани су из именика адвокати:

Февзија Хаџи Хамзић из Скопља, због ступања у службу.

Стеван Чочић из Пирота, због одрицања. За преузиматеља именован му је Душан Пешуновић, адвокат из Пирота.

Дионисије Продановић из Скопља, због ступања у државну службу а за преузиматеља именован му је Василије Стевановић адвокат из Скопља.

Одобрено је пресељење Душану Шљивићу-Павловићу адвокату из Косовске Митровице у Београд.

Уписани су у именик адвокатских приправника:

Ванђел Ацевић код Сотира Тренчевића, адвоката из Битоља.

Брисани су из именика адвокатских приправника:

Душан Поповић из Скопља, због ступања у државну службу.

Миливоје Јанковић из Прокупља због ступања у државну службу.

Мирославу Видаковићу адв. приправнику одобрен је прелаз вежбе из канцеларије Дионисија Продановића у канцеларију Василија Стевановића, оба адвоката из Скопља.

Овлашћено је претседништво да именује чланове Рекламационог Одбора у Косов. Митровици.

Да се издаду уверења о стажу адв. приправницима Миливоју Перовићу, Благоју Стојановићу из Лесковца и Димитрију Ристићу из Ниша.

Дата је сагласност предлогу Адвокатске коморе у Љубљани за измену чл. 28 адвокатске тарифе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Примљен је на знање извештај Апел. суда у Скопљу, да је Драгутин Влаји-
нац адв. приправник из Скопља положио адвокатски испит.

Да се противу др. Андреје Друшковића, адвоката из Љубљане поднесе дис-
циплинска пријава његовој Комори због недоличног понашања према овој Комори.

На случај спречености појединих чланова ужег Одбора због војне вежбе,
овлашћен је претседник да може допунити ужи Одбор до броја 5 из редова преоста-
лих чланова ширег Одбора Адвокатске Коморе у Скопљу с тим, да је кворум за ре-
шавање три члана.

На седници ужег Одбора ове Коморе одржаној на дан 5 јануара 1941 го-
дине, којој су присуствовали: претседник Драгутин Тасић, чланови Крунислав Орган-
џијевић и Стеван Тривунац и члан секретар Благоје Поповић, донесене су сле-
деће одлуке:

Предмет молбе Михаила Папазоглу из Битоља за упис у именик адвоката ове
Коморе упућен је Дисциплинском већу ради оцене достојности.

Владану Гл. Поповићу, адвокату из Скопља одобрено је пресељење канце-
ларије у Кичево. За његовог преузиматеља именован је Стратимир Селаковић, ад-
вокат из Скопља.

Брисани су из именика адвоката:

Никола Дрмончић из Приштине услед смрти. За његовог преузиматеља име-
нован је Властимир Радивојевић адвокат из Приштине.

Душан Шљивић-Павловић из Косов. Митровице, због пресељења у Београд.
За његовог преузиматеља именован је Обрен Чобрић адвокат из Косов. Митровице.

Др. Салих Казазовић из Гостивара, на основу дисциплинске осуде.

Милан Партовић из Пирота, по основу § 33 од III Зак. о адвокатима.

Уписани су у именик адвокатских приправника:

Батрић Булатовић код Гавре Јовичића, адвоката из Приштине.

Павле Поповић код Шевкије Капиџића, адвоката из Новог Пазара.

Брисани су из именика адвокатских приправника:

Богдан Поповић из Пећи, по одјави принципала.

Драгољуб Нешић из Ниша услед одјаве принципала и да му се изда уве-
рење о стажу.

Миливоје Перовић из Лесковца услед одјаве принципала и да му се се изда
уверење о стажу.

Да се Драгутину Зековићу из Пећи изда уверење о стажу.

Одобрено је прелаз вежбе адвокатским приправницима:

Војиславу Костићу из канцеларије Косте Бураковића у канцеларију Василија
Стевановића, оба адвоката из Скопља.

Мизрахи Ханри — из канцеларије Божидара Тадића у канцеларију Љубивоја
Стамковића, оба адвоката из Скопља.

Усвојен је предлог Савеза Адвокатских Комора, да скупштина Савеза за ову
годину буде на дан 8 јуна 1941 год. на Бледу, и остављено је Претседништву Са-
веза да организује и изврши све припреме за ову скупштину.

ЧЛАНСКИ УЛОГ

Као што смо већ преко Бранича обавестили своје чланове, члански је улог
и за ову годину по 40.— динара месечно, и плаћа се у једнаким оброцима троме-
сечно унапред — § 11 Пословника за рад Коморе њене скупштине и Одбора.

Па позивамо све чланове који су у заостатку, да измире своја дуговања за
раније време, и да плате члански улог за прво тромесечје ове године.

У противном Комора ће бити принуђена да се користи раније донесеном од-
луком Одбора, да се преко надлежне власти обрати за принудну наплату, и да оне
чланове који су у заостатку за више од две године, а не плате улог, нити регулишу
плаћање истог у ратама, оптужити Дисциплинском већу и поред већ учињеног тра-
жења принудне наплате.

Јер треба схватити, да Комора живи једино од улога њених чланова. За по-
следњих осам година не мења се величина улога, те овај разрез и када би био на-
плаћен у 100 процената, једва стиже за покриће најнужнијих и неодложних потреба
за egzистенцију Коморе.

Члански улог треба слати Адвокатској Комори у Скопљу преко њеног чеков-
ног рачуна бр. 81305.

ИСПРАВКЕ И ДОПУНЕ АЗБУЧНОГ ИМЕНИКА АДВОКАТА

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ	Садашња адреса	
	УЛИЦА	Број телефона
Барићевић Јанко	Браће Недића 26	23-920
Благојевић Божидар	Кр. Александра 12	29-824
Жикић Милан	Кн. Михаилова 52	26-655
Јешић Милорад	Сазонова 2	41-817
Кумануди Станислав	Банова 35	
Лукић Војислав	Мајке Јевросиме 18	21-198
Маринковић Миладин	Бранкова 23	21-492
Моравац Павле	Краља Милугина 44	21-154
Панић Александар	Пашићева 10	22-590
Пурић Милан	Бранкова 23	27-912
Солаковић Драгић	Шантићева 6	
Тадић Живко	Маршала Пилсудског 31/1	

Прикази

Ненад Ђорђевић: Закони, уредбе и остали прописи Краљевине Југославије од 1 јануара 1937 године до 31 децембра 1940 год. — Систематски преглед, са подацима о обнародовању и о неким посебним издањима. — Београд, Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон а. д. 1941, стр. 298.

Јавни поредак условљен је општим прописима — Законима и уредбама, које доносе за то одређени органи и поверењем које народ има у те органе и у те прописе. У парламентарним режимима, где су законодавна иницијатива и законодавна техника, у главном, у рукама извршних власти а дискусија и изгласавање у рукама законодавне власти, закони се доносе спорије али су за то темељније проучени и ближе народним потребама. У ванпарламентарним режимима нема парламента већ и иницијатива и законодавна техника и објављивање закона припадају једино и искључиво извршној власти. Услед тога присуствујемо веома обимном законодавном и уредбодавном раду који по квалитету далеко заостаје иза парламентарног рада. Настаје хипертрофија прописа у којима се је тешко снаћи, пошто се често не зна шта важи, а шта не важи, затим, финансиски закони са свима нефинансиским одредбама долазе да унесу још већу забуну у ово тешко стање, тако да се без сигурног регистра није више могуће снаћи у обиму закона и других обавезних прописа.

Г. Ненад Ђорђевић в. саветник београдског Државног правобраниошта уочио је одавно потребу за оваквим прегледом — регистром закона и осталих прописа, па је раније издао систематски преглед истих до 31 децембра 1936 године закључно. Преглед који приказујемо односи се на законодавни период од 1 јануара 1937 године до 31 децембра 1940 год. дакле на последње три године. Овај период је веома значајан по наше законодавство јер се у њему присуствује потпуном исчезавању парламента и потпуном преласку законодавне власти на извршну власт (почев од 26 августа 1939 год.). Затим, у том периоду настаје нова организација Државе са Бановином Хрватском и законодавством које је тиме настало. Најзад, овај период карактерисан је све већом иницијативом и интервенцијом државне власти у привредним и приватно-правним односима грађанима што је требало такође нормирати с погледом на ратно стање у свету и поремећаје који су тиме изазвати.

У Предговору г. Ђорђевић се трудио да извесне нередовне појаве у нашем законодавству објасни, али не и да оправда. Тај Предговор ће корисно послужити као увод у саму материју. Он ће изазвати читаоца да размишља о законодавном раду извршне власти па и да донесе закључке који би можда били друкчији. Али

WWW.UNILIB.RS

писац у Предговору није ни имао за циљ да критикује законодавство и начин његовог доношења, јер би то премашило намену дела, већ само да упути на извесне појаве које су му као стручњаку пале у очи. Један детаљ даје јасну слику пишичеве мисли. Када г. Ђорђевић говори о исправкама и исправкама на исправку у законодавном раду, каже, да је „за њих тешко наћи извињење“. У истини, најбоља карактеристика законодавног рада за последње три године јесте и остаје систем исправки и исправки на исправку.

Сам технички рад је веома тежак. Он захтева прво утврђивање метода, затим класирање материјала и најзад, тачно и прецизно упућивање читаоца на Службене новине, годину, број и страну, односно, на посебна издања ако постоје и на односни пропис финансиског закона ако има везе са материјом. То је огроман посао који се може савладати само ако се води из дана у дан по систему шифа, уз непрестано и непрекидно контролисање.

И овај рад г. Ђорђевића мора се повољно оценити од наше стручне критике као што је то био случај и са ранијим радом. Он заслужује признање и учиниће неоцењене услуге свима онима који се њиме буду служили. Огроман посао тражења односних законских прописа биће знатно упрошћен ако се будемо служили овим одличним систематским прегледом нашег законодавства, којим се лако рукује с погледом на добру поделу материја, исцрпан садржај и прецизно упућивање на односе Службене новине, посебна издања ако постоје и финансиске законе који постоје у веома великом броју.

Д-р Видан О. Благојевић, адв.

Д-р Константин Тихомиров и Јован М. Јовановић: Закон о државном саобраћајном особљу, објашњење — пракса, споредно законодавство. Железничко законодавство св. 1. Друго прерађено и допуњено издање. Београд 1940, стр. 981.

У издању Библиотеке „Железничко законодавство“, као друго издање недавно је изашао из штампе Закон о државном саобраћајном особљу. Његови коментатори г. г. Д-р Константин Тихомиров и Јован М. Јовановић, уредници часописа Наш саобраћај и познати правни писци уложили су у ово издање све своје дугогодишње искуство и спремну, тако да се оно појављује у бољој систематици и опреми у опште од ранијег издања.

Овај Закон је у примени код великог броја лица, већином неправника. Он регулише веома сложене материје. Њега често примењују и управне власти и судови. Потребно је приказати ове материје стручно, а у исто време и популарно због многобројне неправничке публике, која се њиме користи, повезати их прегледно, упутити на односне законске прописе, често дати неповољну критику извесног законског прописа. Уз Закон је било потребно навести све измене, допуне, укидања и другог споредно законодавство, које Закон објашњава или допуњује. Све то упућује на озбиљност и тешкоћу замисљеног посла.

Коментатори су имали све то у виду када су горњи Закон опремили а друго његово издање у релативно кратком року најбољи је доказ о успеху овог потхвата. Како су у међувремену дошли нови прописи, објашњења, упуства, расписи, којима се Закон допуњује а често и мења и како је то требало објавити, то се друго издање појављује знатно допуњено и прилагођено новом стању. Са 47 других споредних закона и осталих прописа, Закон се појављује у виду Железничког зборника у коме је објављено све оно што је потребно знати из ове веома важне материје. Тек овако приказано ово законодавство налаже меродавним да приступе пречишћеном издању његовом како би се на аутентичан начин утврдили садашњи законски текстови.

Верујемо да ће Закон о државном саобраћајном особљу са споредним законодавством које га прати наићи у другом издању на исто тако добар пријем као што је био случај са првим издањем и да ће бити од користи свима онима који га буду употребљавали. Озбиљност рада, стручност и савесност коментатора заслужују овакву оцену.

Д-р Видан О. Благојевић, адв.

Преглед законодавства

Број 25-XII од 3 фебруара 1941 год.: 97) Уредба са законском снагом о уређењу и управљању Академске трпезе у Београду. — 98) Уредба о фонду за мелiorационе радове у сврху унапређења производње домаћег пиринча. — 99) Образац 1 (Уписник тумача) чл. 5 Уредбе о обрасцу заклетве, облику печата, обрасцу потврда о оверивању превода, уписнику, дисциплинској власти, дисциплинским кривицама и

казнама, случајевима престанка службе, тарифи о награди и трошковима за приватне и службене послове тумача, бр. 6550 од 24 јануара 1941 год. — 100) Програма о полагању државно стручног испита за лекаре, хемичаре и биологе. — 101) Упутства о руковању и располагању са готовином из „Особеног рачуна“ за израду и набавку објеката по решењу Министарског савета М. с. бр. 461 од 4 маја 1939 год. — 102) Овлашћење за регистровање возника вештачких ђубрива, сумпора и модре галице. — 103) Укидање путног прелаза пруге Српске Моравице—Сушак. — 104) Исправка у Уредби о Осмом допунском споразуму уз Трговински уговор између Краљевине Југославије и Немачког Рајха.

Број 28-XIII од 6 фебруара 1941 год.: 105) Уредба о Органском статуту Међународног института за унификацију приватног права од 15 марта 1940 године, са Прелазним одредбама. — 106) Уредба о изменама и допунама Уредбе о скупном порезу на пословни промет бр. 16100/31 од 14 марта 1931 са свима њеним доцнијим изменама и допунама. — 107) Примена чл. 94 Правилника за извршење Закона о заштити индустријске својине на предмете изложене на загрбачком збору. — 108) Примена чл. 94 Правилника за извршење Закона о заштити индустријске својине на предмете изложене на сајмовима у Љубљани. — 109) Упутства у погледу врста, начина израде, места употребе и начина испитивања изолованих водова са смањеним процентом сирове гуме, као и водова изолованих папирном уместо гуменом изолацијом. — 110) Ранг разних стручних кола. — 111) Цене непросејаном и просејаном кукурузном брашну. — 112) Успостављање браника на пружи Загреб—Сушак.

Број 31-XIV од 10 фебруара 1941 год.: 113) Уредба о допуни Закона о државном правобраниоштву од 15 јула 1934 године. — 114) Правилник о употреби станова у зградама подигнутим, купљеним или узетим под закуп из калдрминских фондова. — 115) Допуна Правилника о наставним заводима и стручним школама чија сведочанства дају погодности о доказивању стручне спреме за занатске радње II бр. 13845/у од 21 априла 1934. — 116) Преглед државних расхода и прихода за месец децембар и за период април—децембар 1940 по буџету за 1940/41. — 117) Ослобођење од царине материја за ђубрење. — 118) Измене и допуне прописа Тар. бр. 400, 401 и 402. — 119) Заражене земље биљним болестима. — 120) Решење о преносу послова из надлежности Отсека за посредовање рада на Средишњу управу за посредовање рада. — 121) Решење о овлашћењу Средишње управе за посредовање рада, да издаје пословне књижице (легитимације) за извесне категорије радника и намештеника. — 122) Укидање царинског одељка Главне београдске царинарнице у Земуну и отварање Царинарнице I реда у истом месту. — 123) Исправка допуне чл. 33 Уредбе о Пензионском фонду поштарa и пословача.

Број 31-XV од 11 фебруара 1941 год.: 124) Уредба о конвенцији између Краљевине Југославије и Краљевине Мађарске о коначном регулисању послова који се тичу задужбина Текелијанум и Ангелијанум и школе удружења „Јулијан“, потписаној у Будимпешти 28 јула 1939 год. — 125) Уредба о аутентичном тумачењу става 1 члана 6 Уредбе о изменама законских прописа који се односе на припадности државних пензионера М. с. бр. 319 од 8 марта 1940. — 126) Уредба о допунском снабдевању војних лица у мобилном и ратном стању предметима животних потреба. — 127) Ослобођења 12.000 тона шећера од плаћања царинских дајбина. — 128) Објашњење чл. 1 Уредбе о снабдевању становништва и војске хлебом. — 129) Правилник за извршење Уредбе о образовању фонда за додељивање награда органима финансијске управе за успешан рад на разрезу и наплати порезе. — 130) Наредба о изменама и допунама Наредбе о контроли увоза памука, памучног прџива и fiосса w. w. бр. 52.947 од 29 октобра 1940. — 131) Право регистрације увозника каучука непрерађеног и пречишћеног, гума за аутомобилске точкове, цеви и омотача за пнеуматике. — 132) Допуна чл. 38 Правилника за сместишта течног горива. — 133) Одлука којом се овлашћује Одјел за обрт, индустрију и трговину Банске власти Бановине Хрватске у Загребу, да у име Дирекције за спољну трговину региструје сирове и суве коже. — 134) Исправке.

Број 33-XVI од 12 фебруара 1941 год.: Уредба о конвенцији између Краљевине Југославије и Краљевине Мађарске о ваздушној пловидби, закљученој и потписаној у Будимпешти 10 новембра 1939 године. — 136) Измене Правилника за извршење Закона о организацији финансијске контроле. — 137) Пропис при превозу ратног материјала страних држава преко територије Краљевине Југославије са списком ратног материјала. — 138) Распис царинарницама о начину рада са тилом бобинама и њима сличним тканинама. — 139) Укидање извозне царине на даске, штафле, жиоке и леве.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Број 34-XVII од 13 фебруара 1941 год.: 140) Уредба о преносу на Бановину Хрватску одговарајућег дела државних фондова који се односе на послове пренете у надлежност Бановине Хрватске, као и будућих прихода тих фондова. — 141) Исправка у Изменама и допунама у Таксеном и пристојбинском правилнику, Одељење пореза бр. 1132 од 10 јануара 1941, објављеним у „Службеним новинама“ од 11 јануара 1941.

Број 36-XVIII од 15 фебруара 1941 год.: 142) Уредба о изменама и допунама Уредбе о мељави и хлебу. — 143) Уредба о исплатама припадности бановинских платезника у мобилном и ратном стању. — 144) Уредба о проширењу важности прописа § 23 Финансијског закона за 1938/39 на радове Данске групе „Хојгард и Шулц“ а. д. и Кампсакс а. д. из Копенхагена за Дунавско коло јахача „Кнез Михаило“ у Београду. — 145) Наредба о мерама, које се имају предузимати у циљу сузбијања и угушивања заразне болести зване „заразна узетост свиња“ (ичинска или тешинска болест) Менингоенцефаломиелитис елзоотикс суум са Упуством за распознавање и преодхрану заразне узетости свиња. — 146) Наредба о изменама и допунама Наредбе о контроли увоза угљена, кокса и брикета из Т. бр. 169/1, 2, 3, 4 и 5 царинске тарифе бр. 1171 од 10 јануара 1941 године. — 147) Допуна упуства М. г. бр. 3086/40. — 148) Исправка у Уредби о обрасцу заклетве, облику печата, обрасцу потврда о оверавану превода итд. тумача. — 149) Исправка у Уредби о ликвидацији Југословенског Феникса и уступање његове имовине.

Број 37-XIX од 17 фебруара 1941 год.: 150) Правилник о дужностима и правима школских власти, слушалаца и осталог школског особља и њихових службених односа. — 151) Правилник о дисциплинским одредбама у школи за телесно васпитање у Београду. — 152) Расподела контингента шпирита на пољопривредне и индустријске фабрике шпирита. — 153) Максимирање цена памучном предиву.

Број 39-XX од 19 фебруара 1941 год.: 154) Уредба о изменама и допунама § 8 Закона о устројству социјалне и здравствене управе. — 155) Правилник о дозволама за употребу и о Техничко-научничком прегледу речних пловних објеката. — 156) Правилник о прибору (инвентару) речних пловних објеката. — 157) Правилник о најмањем броју посаде на речним пловним објектима. — 158) Правилник о највећем броју путника и количине робе на речним пловним објектима за превоз путника. — 159) Правилник о Сточарском фонду Управе града Београда. — 160) Правилник о измени и допуни Правилника о броју и врсти мерала и справа за мерење које морају имати угоститељске радње. — 161) Правилник о уређењу мушког и женског одељења школе и школског интерната. — 162) Измена ст. 2 чл. 2 Правилника о ревизији картелних споразума. — 163) Наредба о расподели сирове коже. — 164) Пуномоћија за пријем припадности службеника који се налазе на војној дужности или осуству по званичном послу, не подлеже такси. — 165) Максимирање цена хлебу. — 166) Максимирање цена пераћем сапуну.

Број 40-XXI од 20 фебруара 1941 год.: 167) Уредба о конвенцији о подјели јавног дуга бивше покрајине Далмације те о систематизацији и о подјели покрајинских фондова „пољодјелске побољшице“ и „опћински зајам“, са прилозима I и II, закљученој и потписаној у Сплиту 14 јуна 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 168) Уредба о конвенцији о систематизацији и подјели „Покрајинског земљишновересијског завода, Краљевине Далмације“ закљученој и потписаној у Сплиту 14 јуна 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 169) Уредба о конвенцији о систематизацији Трговачке и Нодарске коморе у Задру, Лекарске коморе у Сплиту, Которске господарске задруге у Задру, те грађевне задруге концесионираних обрта у Задру, закљученој и потписаној у Сплиту 10 септембра 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 170) Уредба о конвенцији о подели имовине бивше политичке опћине Задар, са прилозима I и II, закљученој и потписаној у Сплиту 10 септембра 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 171) Уредба о конвенцији за систематизацију Далматинских свјетовних задужбина, са прилозима 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 и 13 закљученој и потписаној у Сплиту 11 септембра 1926 године, између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 172) Уредба о конвенцији за систематизацију и подјелу имовине бивше покрајине Далмације те „Покрајинске оакудине закладе“, са прилозима I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, закљученој и потписаној у Сплиту 12 септембра 1926 године између Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Италије. — 173) Уредба о конвенцији за систематизацију имовинских интересов бивших дежел Крањске ин Горишке тер Градишке, јуридикчних особ бјавнега права

ки со извршавале своје функције на оземљу згорај именованих дежел ин гледје служностних правци, ки се нашајо на омењене дежеле, с прилогами А. Б. ин Ц. закључени ин потписани в Бенетках 18 јулија 1939 мед Краљевино Југославијо ин Краљевино Италијо.

Број 40—XXI—А од 20 фебруара 1941 год.: 174) Уредба о командантским течајевима. — 175) Примена Уредбе о контроли цена на животне намирнице, пољопривредне и индустријске производе као и на све остале екстрате који произилазе из ових грана. — 176) Упутство Уреда за контролу цена за спровођење „Наредба о расподели сирове коже“.

Број 45—XXII од 26 фебруара 1941 год.: 177) Уредба о уговору о трговини и пловидби између Краљевине Југославије и Републике Словачке, закљученом и потписаном у Београду 3 августа 1940 године. — 178) Уредба о ветеринарској конвенцији између Краљевине Југославије и Словачке Републике, са прилозима А. и Б. и завршним протоколом, закљученој и потписаној у Београду 3 августа 1940 год. — 179) Уредба о додатку уз уговор о трговини и о пловидби између Краљевине Југославије и Краљевине Грчке од 2 новембра 1927 године, закљученом и потписаном у Београду 18 јула 1940 године. — 180) Нове поштанске таксе. — 181) Објашњења § 78 Закона о шумама. — 182) Исправка упутства Мин. грађевина бр. 1998.

Нове књиге

- Prof. J. M. PÉRITCH: *L'état, le droit international et la paix*, Athènes 1940, extrait des „Mélanges Streit“, II.
- Prof. Dr. ŽIVOJIN M. PERIĆ: *Federativna Evropa in federativna Jugoslavija*, Ljubljana 1940, str. 7.
- Prof. ŽIVOJIN M. PERIĆ: *Ustanova naglavice kod diobe u srpskom agrarnom pravu*, Posebni otisak iz „*Ekonomista*“, br. 7—8, Zagreb 1939, str. 8.
- Д-р х. к. ЖИВОЈИН М. ПЕРИЋ: *Југословенска савезна држава*, прештампано из „*Правне мисли*“, Београд 1940, стр. 10.
- Dr. h. c. ŽIVOJIN M. PERIĆ: *Zivotni prostor*, preštampano iz „*Pravne misli*“, Beograd 1940, str. 15.
- Prof. Dr. RUDOLF SAJOVIC: *O izterjevanju in odmeri advokatskih stroškov*, posebni otisak iz „*Pravosuda*“ за 1940, br. 6—8, Beograd 1940, str. 18.
- Prof. ALEKSANDER MAKLECOV: *Interpretacija kazenskoga zakona v jugoslovenski sodni praksi*, poseban otisak iz *Rasprav akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani*, Ljubljana 1941.
- Д-р КОНСТАНТИН ТИХОМИРОВ и ЈОВАН М. ЈОВАНОВИЋ: *Закон о државном саобраћајном особљу*, објашњења — пракса — споредно законодавство, Београд 1940, стр. 891.
- ЈОВАН М. ЈОВАНОВИЋ и д-р КОНСТАНТИН ТИХОМИРОВ: *Зборник прописа финансиско-економске службе*, Београд 1939, стр. 651.
- ДРАГОЉУБ ЈОВАНОВИЋ: *Училићи енергије*, књига прва, Београд 1940, стр. 150.
- MIRKO KUS - NIKOLAJEV: *Lenjin, Trocki, Staljin*, Zagreb 1941, izdanje „*Nove Evrope*“, str. 78.
- Д-р ВИДАН О. БЛАГОЈЕВИЋ: *Неколико напомена по питању грађанске одговорности*, Београд 1940, стр. 24. — *Значај и примена § 369 ГРПП*, посебан отисак из „*Архива за правне и друштвене науке*“ за новембар 1940 год., стр. 4. — *Nasleđivanje kod zadužbina*, poseban otisak iz „*Pravosuda*“ за 1940 god., br. 9—10, str. 10.
- Проф. ЉУБОМИР МАШТРОВИЋ: *Социјално и политичко учење Стјепана Радића у изворној речи*, Београд 1940, стр. 86.
- Д-р ЈОВАН ЂОРЂЕВИЋ: *Основна питања федералне државе*, Београд, Библиотека политика и друштво, стр. 189.
- Арх. ИВАН М. ЗДРАВКОВИЋ: *Модерна архитектура и њен социјални значај*, Београд, Библиотека политика и друштво, стр. 45.
- АЛЕКСА МАТАНОВИЋ: *Уједињење Црне Горе са Србијом*, Библиотека политика и друштво, Београд, стр. 37.

Штампарија „Привредник“ Жив. Благојевића, Београд, Краља Петра 15а